

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. แนวคิด ทฤษฎีการสอนปฏิบัติของแฮร์โรว์
3. แผนการจัดการเรียนรู้
4. การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ
5. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
6. ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์
7. ความพึงพอใจ
8. บริบทโรงเรียน
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2.1.1 วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาดูการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2.1.2 หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

2.1.2.1 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐาน ของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2.1.2.2 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

2.1.2.3 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.1.2.4 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้

2.1.2.5 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.1.2.6 เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

2.1.3 จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

2.1.3.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.3.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

2.1.3.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

2.1.3.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.1.3.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2.1.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

2.1.4.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับ ข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2.1.4.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

2.1.4.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและ อุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูล สารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหา ความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

2.1.4.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการ ต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การ ทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการ ปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและ ผู้อื่น

2.1.4.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และ ใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

2.1.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

2.1.5.1 รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์

2.1.5.2 ซื่อสัตย์สุจริต

2.1.5.3 มีวินัย

2.1.5.4 ใฝ่เรียนรู้

2.1.5.5 อยู่อย่างพอเพียง

2.1.5.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

2.1.5.7 รักความเป็นไทย

2.1.5.8 มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

2.1.6 ความสำคัญของรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมคุณค่าความงาม มีสุนทรียภาพ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้

2.1.7 เนื้อหาสาระของรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะทางศิลปะ มีความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงอย่างอิสระ ในศิลปะแขนงต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ

2.1.8 การจัดกระบวนการเรียนรู้ สาระนาฏศิลป์

การจัดกระบวนการเรียนรู้ สาระนาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร พบว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอนนาฏศิลป์ ควรคำนึงถึงองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

ธรรมชาติและลักษณะเฉพาะทางของสาระนาฏศิลป์ มุ่งส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์มีจินตนาการ ชื่นชมความงามสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลโดยตรงต่อด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์เน้นกระบวนการกลุ่ม เรียนรู้ด้วยตัวเอง กล้าแสดงออก และมีนักวิชาหลายท่านได้เสนอหลักการและเทคนิคการสอนนาฏศิลป์ไว้ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547, น. 73) ได้เสนอแนะการสอนนาฏศิลป์ ดังนี้

1. สสำรวจความต้องการของผู้เรียน

2. วางจุดประสงค์การสอนให้ชัดเจน
 3. กำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจน
 4. บอกแหล่งเรียนรู้ วิธีการหาความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ทราบก่อน ระหว่าง และ
 หลังการเรียนรู้

5. ฝึกปฏิบัติจริง
 6. วัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
 7. นำผลการประเมินมาปรับปรุงและแก้ไขทุกครั้งที่จัดการเรียน
 เรณู โกลินานนท์ (2550, น 23) ได้เสนอหลักการและเทคนิคการสอนไว้ดังนี้

1. สอนจากสิ่งที่ย้ำไปสิ่งที่ยาก
 2. สอนตามความสามารถแต่ละบุคคล
 3. การสอนโดยวิธีทำที่ยากให้ง่ายขึ้น แต่พยายามรักษาแผนแบบเดิมไว้
 4. การสอนแต่ละท่าต้องอธิบายให้ละเอียดถือหลักที่ละน้อยแต่ให้แม่นยำจึงต่อ
 ทำใหม่

5. ระหว่างรำ ครูต้องคอยสังเกตและคอยเตือนอยู่เสมอ ให้ผู้เรียนรักษาลีลา
 ท่าทางและแบบแผน

6. ครูต้องจัดผู้เรียนอยู่เสมอไม่ใช่รำนานำหน้าอย่างเดียว
 7. การใช้ศัพท์ทางด้านนาฏศิลป์ บางโอกาสอาจเปลี่ยนใช้คำที่ง่าย หรือใช้ศัพท์
 ธรรมชาติแทนก็ได้เพื่อสะดวกในการจดจำ และบอกควบคู่ไปกับคำศัพท์ที่ถูกต้องไปด้วย

8. ในขณะที่แสดงท่ารำครูควรฝึกให้ร้องเพลงไปด้วย เพื่อเป็นการผ่อนคลายครู
 เพราะครูต้องอธิบายในขณะที่ร้องเพลงด้วย

9. เปรียบเทียบท่ารำที่คล้ายคลึงกันเพื่อไม่ให้เกิดการสับสน
 10. วิธีรำนำหน้าผู้เรียน คือ รำนำหน้ากระทำเมื่อแรกต่อรำและต่อหน้าหรือรำ
 ประจันหน้า ครูต้องมีความสามารถความชำนาญในการรำกลับข้าง จะได้ดูแลผู้เรียนและแก้ไข
 ข้อบกพร่องไปด้วย

11. เข้มงวดเรื่องแถวและระวางท่วงทีของผู้เรียน
 12. สอนโดยแยกท่ารำทีละท่า และค่อยทำพร้อมกัน
 13. การใช้เพลงจะกระทำได้เมื่อต่อท่ารำเป็นชั้นๆ และรำตามเสียงเพลง
 14. บอกท่าล่วงหน้า ขณะรำบอกท่าที่จะถึงเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทบทวน
 15. การให้สัญญาณเปลี่ยนท่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการรำเป็นหมู่เพื่อความ
 พร้อมเพียง เช่น การจับมือ การกรีดนิ้ว การก้าวเท้า การตั้งวง การทรงตัว เป็นต้น

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2547, น. 61) ได้นิยามเทคนิคการสอนนาฏศิลป์ สำหรับครูผู้สอนว่าควรมีเทคนิคและหลักการสอน ดังนี้

1. สอนให้นักเรียนกล้าแสดงออก ตามความเข้าใจ โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะให้คำปรึกษาฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์

2. การสอน ครูผู้สอนต้องมีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส หน้าตายิ้มแย้มและมีอารมณ์ร่วมกับเด็กตลอดเวลา ไม่แสดงอารมณ์เบื่อหน่ายวิชานาฏศิลป์ จะทำให้ผู้เรียนไม่ชอบเรียนวิชานาฏศิลป์ไปด้วย เพราะฉะนั้นครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของนาฏศิลป์

3. การสอนนาฏศิลป์นั้น ครูต้องคอยระมัดระวังอย่าให้มีช่องว่างระหว่างครูกับผู้เรียน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก ควรมีรางวัลชมเชย สนับสนุนให้ทำบ่อย ๆ หลีกเลี่ยงไม่ให้อาย

4. ครูต้องไม่ยึดรูปแบบการสอนแบบเก่าโดยครูเป็นผู้คิดฝ่ายเดียว แต่การสอนแบบใหม่ครูเป็นเพียงที่ปรึกษาและเสนอแนะบางโอกาส เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกล้าแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

5. บูรณาการวิชานาฏศิลป์กับสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย สังคม รวมทั้งชีวิตประจำวัน คือ การนำไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ได้

6. ชี้แนะให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศิลปะจากแหล่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การชมการแสดง โดยครูต้องมีประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์มาก่อน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนปรับปรุงการเรียนของตนเอง

7. ปลุกฝัง ชี้แนะให้ผู้เรียนคำนึงถึงความดี ความงาม ความไพเราะ ความมีคุณค่าจนผู้เรียนค่อย ๆ ซึมซับและเกิดความซาบซึ้งด้วยตนเองโดยไม่ต้องบังคับ

จากหลักการและเทคนิคการสอนดังกล่าว สรุปได้ว่า การสอนนาฏศิลป์นั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความสามารถทางนาฏศิลป์ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับผู้เรียนได้สังเกต เลียนแบบ ทำทางต่าง ๆ และจะต้องดัดแปลงทำทางที่ง่ายไปหาทำที่ยาก และทำที่ยากทำให้ง่ายขึ้นเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน แต่คงรูปแบบเดิมไว้ ส่วนใหญ่จะใช้วิธีสอนแบบสาธิตให้ผู้เรียนได้สังเกต และปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นการนำเข้าสู่บทเรียนที่มีแบบแผน กระบวนการให้อิสระแก่ผู้เรียน ครูเป็นผู้ชี้แนะให้กำลังใจ ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก กล้าคิดกล้าทำและกล้าแก้ปัญหา ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดหลักการ และเทคนิคการสอนที่กล่าว

2.1.9 นาฏยศัพท์เบื้องต้น

นาฏยศัพท์ หมายถึง ภาษาที่ใช้เรียกเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยเกี่ยวข้องกับลักษณะท่าร่าที่ใช้ประกอบการแสดงแต่ละประเภท (สุมิตร เทพวงษ์, 2548, น. 184)

2.1.9.1 ประเภทของนาฏยศัพท์ นาฏยศัพท์กับการแสดงนาฏศิลป์ไทยแต่ละประเภท นับได้ว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเพราะเป็นส่วนที่จะทำให้ท่าร่าที่ปรากฏออกมานั้นเด่นชัดขึ้น โดยทั่วไปแบ่งเป็นหมวดหมู่ดังนี้

1) นาฏยศัพท์ที่เกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย แบ่งออกเป็น 3 ส่วนแต่ละส่วนจะมีการเรียกนาฏยศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกิริยา ท่าทาง ดังนี้ (สุมิตร เทพวงษ์, 2550, น. 184)

1.1) นาฏยศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับส่วนของศีรษะและลำตัว ประกอบด้วย

1.2) นาฏยศัพท์ที่เรียกกิริยาทั่วไป เช่น เอียงหน้า โย้ตัว ยักตัว ตีไหล่

กล่อมไหล่ ทรงตัว ลักคอ เป็นต้น

1.3) นาฏยศัพท์ที่เรียกกิริยาท่าทางไม่ถูกต้อง เช่น คอติ่ม เกร็งคอ คางโก๋

หอบไหล่ เป็นต้น

1.4) นาฏยศัพท์ที่เรียกกิริยาท่าทางให้ปฏิบัติดีขึ้น เช่น กดคาง เปิดคาง

ตีไหล่ กดไหล่ กดเกลียวข้าง ทับหน้า คินตัว เป็นต้น

2) นาฏยศัพท์ที่เกี่ยวกับส่วนของมือและลำแขน ประกอบด้วย

2.1) นาฏยศัพท์ที่เรียกกิริยาทั่วไป เช่น จีบหลัง

จีบปรกข้าง จีบปรกหน้า จีบหงาย จีบคว่ำ คลายมือ กรายมือ ฉายมือ ปาดมือ สลัดมือ ม้วนมือ ตั้งวง วงบน วงกลาง วงล่าง วงหน้า วงพิเศษ เป็นต้น

2.2) นาฏยศัพท์ที่เรียกกิริยาท่าทางไม่ถูกต้อง เช่น วงหล้า วงเหยียด

วงหัก วงลั่น เป็นต้น

2.3) นาฏยศัพท์ที่เรียกกิริยาท่าทางให้ปฏิบัติดีขึ้น เช่น กั้นวง ลดวง ส่งมือ

ดึงมือ หักข้อ หลบศอก เป็นต้น

3) นาฏยศัพท์ที่เกี่ยวกับส่วนของขาและเท้า ประกอบด้วย

3.1) นาฏยศัพท์ที่เรียกกิริยาทั่วไป เช่น ยืนกระทบ กระดกหลัง กระดก

เสี้ยว ยกหน้า ยกข้าง ก้าวหน้า ก้าวข้าง ก้าวไขว้ วางเท้า ประเท้า ตบเท้า กระทุ้ง กะเทาะ จรดเท้า แตะเท้า ซอยเท้า ขยั้นเท้า ชักสั้น ฉายเท้า สะดุดเท้า รวมเท้า ยืนเข้า กระทบเข้า กระทบสั้น เป็นต้น

3.2) นาฏยศัพท์ที่เรียกท่าทางไม่ถูกต้อง เช่น เหลี่ยมลำ เป็นต้น

3.3) นาฏยศัพท์ที่เรียกกิริยาท่าทางให้ปฏิบัติดีขึ้น เช่น หักข้อเท้า เปิดสั้น

ส่งเข้า เป็นต้น

4) นาฏยศัพท์เบ็ดเตล็ด เป็นนาฏยศัพท์ที่ใช้เรียกโดยทั่วไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจน จัดเป็นภาษาของการแสดงส่วนหนึ่ง เช่น แม่ท่า ท่าที่ ขึ้นท่า นายโรง พระใหญ่ พระน้อย นางกษัตริย์ นางตลาด ยืนเครื่อง เป็นต้น

2.1.10 รำวงมาตรฐาน

2.1.10.1 ประวัติความเป็นมารำวงมาตรฐานนี้ (กาญจนา อินทรสุนานนท์ และ รุจี ศรีสมบัติ, 2549, น. 12-14)

ในสมัยก่อนนั้นคำว่า “รำวงมาตรฐาน” ยังมีได้ใช้กัน มีเพียงคำว่า “รำวง” ต่อมาเมื่อได้มีการกำหนดท่ารำ บทร้อง และดนตรีขึ้นอย่างมีแบบแผน จึงเรียกกันว่า “รำวงมาตรฐาน” เพื่อจะได้ใช้เป็นแบบอย่างต่อไป

รำวงเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวบ้านที่เล่นกันเพื่อความสนุกสนานและความสามัคคี นิยมเล่นกันในระหว่าง พ.ศ. 2484 - 2488 รำวงนั้นแต่เดิมเรียกว่า “รำโทน” อันเป็นศิลปะที่เกิดมาจากพื้นบ้าน มีเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการรำโทนก็คือ โทน ฉิ่ง ฉาบและกรับ ส่วนเพลงที่นิยมกันอย่างแพร่หลายก็คือ เพลงใกล้เข้าไปอีกนิด ซ่อมาลี ตามองตา ยวนยาหล เป็นต้น

ในช่วง พ.ศ.2484 นั้นอยู่ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 พวกญี่ปุ่นได้เจรจาขอตั้งฐานทัพในประเทศไทย เพื่อเป็นทางผ่านสำหรับลำเลียงเสบียง อาวุธและกำลังพล เพื่อไปต่อสู้กับฝ่ายพันธมิตร โดยยกพลที่ตำบลบางปู จ.สมุทรปราการ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ประเทศไทยซึ่งขณะนั้นมี จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี จำเป็นต้องยอมให้ทหารญี่ปุ่นตั้งฐานทัพ มิฉะนั้นจะถูกฝ่ายอักษะ ซึ่งมีประเทศญี่ปุ่นรวมอยู่ด้วยนั้นปราบปรามเป็นแน่ เมื่อญี่ปุ่นมีฐานทัพอยู่ในไทย จึงเป็นเป้าหมายให้ฝ่ายพันธมิตรโจมตี โดยเข้ามารุกรานทางอากาศ ส่งเครื่องบินมาทิ้งระเบิดทำลายทำให้ชีวิตผู้คน บ้านเรือน ทรัพย์สินเสียหายยับเยิน โดยเฉพาะที่ที่อยู่ใกล้กับฐานทัพญี่ปุ่น ส่วนใหญ่แล้วฝ่ายพันธมิตรจะส่งเครื่องบินมารุกรานจุดยุทธศาสตร์ในเวลาที่เป็นคืนเดือนหงาย เพราะจะมองเห็นจุดยุทธศาสตร์ได้ง่าย ชาวไทยซึ่งมีทั้งความหวาดกลัว ความตึงเครียด จึงได้ชักชวนกันเล่นเพลงพื้นเมืองที่ชบเซาไปนาน คือ การรำโทน ขึ้นมาเล่นกันเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ที่ตึงเครียดนั้นให้เกี่ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาว ทำนองเพลง การร้อง การรำ การแต่งกาย ก็เรียบง่าย มุ่งความสนุกสนาน พอผ่อนคลายความทุกข์ไปได้บ้างเท่านั้น มิได้ประณีตแต่อย่างใด จอมพล ป. พิบูลสงครามเกรงว่า ชาวต่างชาติที่ได้พบเห็นจะเข้าใจว่า ศิลปะการฟ้อนรำของไทยมิได้ประณีตงดงาม มิได้แสดงออกว่าเป็นชาติที่มีวัฒนธรรม ท่านจึงได้ให้มีการพัฒนาการรำโทนขึ้นอย่างมีแบบแผน ประณีตงดงามทั้งท่ารำ คำร้อง ทำนองเพลงและเครื่องดนตรีที่ใช้ตลอดจนการแต่งกาย

2.1.10.2 ทำรำ

ทำรำนั้น มีคุณครูสุลักษณ์ ภัทรนาวิก คุณครูมัลลีย์ คงประภัสร์ และคุณครูลมูล ยมะคุปต์ ร่วมกันประดิษฐ์ทำรำขึ้น ทั้งหมด 14 แม่ท่า (ที่เรียกว่าแม่ท่า เพราะเป็นชื่อเรียกทำรำที่อยู่ในรำแม่บท ซึ่งบรมครูได้บัญญัติไว้และมีทั้งหมด 10 เพลง เรียกว่า รำวงมาตรฐาน)

1) เพลงงามแสงเดือน	ใช้ท่าสอดสร้อยมาลา
2) เพลงชาวไทย	ใช้ท่าชักแบ่งผัดหน้า
3) เพลงรำมาชิมารำ	ใช้ท่ารำส่าย
4) เพลงคืนเดือนหงาย	ใช้ท่าสอดสร้อยมาลาแปลง
5) เพลงดวงจันทร์วันเพ็ญ	ใช้ท่าแขกเต้าเข้ารังและผาลาเพียงไหล่
6) เพลงดอกไม้ของชาติ	ใช้ท่ารำยั่ว
7) เพลงหญิงไทยใจงาม	ใช้ท่าพรหมสี่หน้าและยุงพ้อนหาง
8) เพลงดวงจันทร์ขวัญฟ้า	ใช้ท่าช่างประสานงาและจันทร์ทรงกลดแปลง
9) เพลงยอดชายใจหาญ	หญิงใช้ท่าชะนีร้ายไม้ ชายใช้ท่าจ่อเพลิงกาฬ
10) เพลงบุชานันกรบ	เที่ยวที่ 1 หญิงใช้ท่าขัดจางนาง
ชายใช้ท่าจันทร์ทรงกลด
เที่ยวที่ 2 หญิงใช้ท่าล้อแก้ว
ชาย ใช้ท่าขอแก้ว

2.1.10.3 คำร้อง

หมื่นมานิตยน์เรศ (เฉลิม เศวตนันท์) หัวหน้ากองการสังคีต กรมศิลปากร ได้ประพันธ์ขึ้นในนามของกรมศิลปากรไว้ทั้งหมด 4 เพลง คือ

- 1) งามแสงเดือน
- 2) ชาวไทย
- 3) รำมาชิมารำ
- 4) คืนเดือนหงาย

ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ได้ประพันธ์คำร้องไว้ทั้งหมด 6 เพลง คือ

- 1) ดวงจันทร์วันเพ็ญ
- 2) ดอกไม้ของชาติ
- 3) หญิงไทยใจงาม
- 4) ดวงจันทร์ขวัญฟ้า
- 5) ยอดชายใจหาญ
- 6) บุชานันกรบ

2.1.10.4 ทำนอง

อาจารย์มนตรี ตราโมท ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย กรมศิลปากร ได้แต่งทำนองไว้ทั้งหมด 6 เพลง คือ

- 1) งามแสงเดือน
- 2) ชาวไทย
- 3) รำมาซิมารำ
- 4) คีนเดือนหงาย
- 5) ดวงจันทร์วันเพ็ญ
- 6) ดอกไม้ของชาติ

ครูเอื้อ สุนทรสนาน หัวหน้าวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ แต่งทำนองไว้ 4 เพลง คือ

- 1) หญิงไทยใจงาม
- 2) ดวงจันทร์ขวัญฟ้า
- 3) ยอดชายใจหาญ
- 4) บุชานักรบ

2.1.10.5 เครื่องดนตรี แต่เดิมนั้น “รำโทน” มีเครื่องดนตรีประกอบ คือ ฉิ่ง กรับ ฉาบ และโทน เมื่อมีการพัฒนารำโทนนี้ขึ้น จึงได้พัฒนาเครื่องดนตรีที่ใช้ด้วย โดยใช้วงดนตรีไทยหรือใช้วงดนตรีสากลบรรเลง

2.1.10.6 การแต่งกาย

มิได้กำหนดเฉพาะเจาะจงว่าต้องแต่งชุดไทยอย่างใดอย่างหนึ่งให้แน่นอน แต่สามารถแต่งได้หลายอย่าง เช่น หญิงจะแต่งชุดไทยจักรี ชุดไทยสมัยรัชกาลที่ 6 ชุดไทยแบบชาวบ้าน (หม้อสไบ นุ่งโจงกระเบน) หรือชุดไทยสมัยใดก็ได้แต่ขอให้แบบไทย ดูสุภาพ งดงาม ชายก็สามารถแต่งได้ทั้งชุดไทย กางเกงขายาว ชุดราชปะแตน หรือชุดสากล (ใส่สูทผูกเนกไท) ก็ได้

เมื่อได้มีการกำหนดรำโทนขึ้นอย่างมีแบบแผนแล้ว ต่อมาจึงได้เปลี่ยนมาเรียกว่า “รำวง” และได้มีคำว่า “มาตรฐาน” เพิ่มขึ้นมาอีก จึงกลายเป็น “รำวงมาตรฐาน” จนถึงปัจจุบัน

2.1.10.7 รูปแบบและลักษณะการแสดง

รำวงมาตรฐาน เป็นการรำหมู่ประกอบด้วยผู้แสดง 8 คนขึ้นไป ทำรำประดิษฐ์ขึ้นจากทำรำมาตรฐานในเพลงแม่บท ความสวยงามของการรำ อยู่ที่กระบวนท่ารำ ที่มีลักษณะเฉพาะในแต่ละเพลง และเครื่องแต่งกายไทยในสมัยต่าง ๆ รวมทั้งรูปแบบการแสดงในลักษณะการแปรแถวเป็นวงกลม การรำแบ่งเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1) ขั้นตอนที่ 1 ผู้แสดงชายและหญิง เดินออกมาเป็นแถวตรง 2 แถว หันหน้าเข้าหากัน ต่างฝ่ายทำความเคารพด้วยการไหว้

2) ขั้นตอนที่ 2 รำแปรแแถวเป็นวงกลม ตามทำนองเพลงและรำตามบทร้อง รวม 10 เพลง โดยเปลี่ยนทำรำไปตามเพลงต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่เพลงงามแสงเดือน เพลงชาวไทย เพลงรำ ชิมารำ เพลงคืนเดือนหงาย เพลงดวงจันทร์วันเพ็ญ เพลงดอกไม้ของชาติ เพลงหญิงไทยใจงาม เพลงดวงจันทร์ขวัญฟ้า เพลงยอดชายใจหาญ และเพลงบุษานักรบ

3) ขั้นตอนที่ 3 เมื่อรำจบบทร้องในเพลงที่ 10 ผู้แสดงรำเข้าเวทีที่ละคู่ ตามทำนองเพลงจนจบ

2.1.10.8 โอกาสที่ใช้แสดง

โอกาสที่ใช้แสดงเพลงรำวงจะว่าใช้ในงานเทศกาลต่าง ๆ ที่ให้ความรื่นรมย์ได้ทุกงาน เพื่อสร้างความสนุกสนานสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม และเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย

2.1.10.9 คำร้องที่ใช้ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบไปด้วย 5 เพลงดังนี้

- 1) เพลงงามแสงเดือน ใช้ทำรำสอดสร้อยมาลา
- 2) เพลงชาวไทย ใช้ทำรำชักแบ่งผัดหน้า
- 3) เพลงรำมาชิมารำ ใช้ทำรำสาย
- 4) เพลงคืนเดือนหงาย ใช้ทำรำสอดสร้อยมาลาแปลง
- 5) เพลงดวงจันทร์วันเพ็ญ ใช้ทำรำแขกเต้าเข้ารัง และ ผาละเพียงไหล่

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยสารานุกรมศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องนาฏศิลป์ไทยทรงคุณค่า ประกอบไปด้วย นาฏยศัพท์ ประวัติความเป็นมารำวง มาตรฐาน รำวงมาตรฐานเพลงงามแสงเดือน เพลงชาวไทย เพลงรำมาชิมารำ เพลงคืนเดือนหงาย และเพลงดวงจันทร์วันเพ็ญ

2.2 แนวคิด ทฤษฎีการสอนปฏิบัติของแอร์โรว์

ทฤษฎี หลักการและแนวคิดของรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะพิสัย มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, น. 25) การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเด็ก และเยาวชน ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป้าหมายตามหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรร กระบวนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

8 กลุ่ม สารระกรเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังการสร้างเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย

2.2.1 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน (Instructional Model Based on Simpson's Process for Psycho - motor Skill Development)

2.2.1.1 ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบ (Simpson, 1972, อ้างถึงใน ทิศนา แคมณี, 2545, น. 242- 243) กล่าวว่า ทักษะเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางกายของผู้เรียน เป็นความสามารถในการประสานการทำงานของกล้ามเนื้อหรือร่างกาย ในการทำงานที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อหลาย ๆ ส่วนการทำงานเกิดขึ้นได้จากการสั่งงานของสมอง ซึ่งต้องมีปฏิสัมพันธ์กับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทักษะปฏิบัตินี้สามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน ซึ่งหากได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้ว จะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญชำนาญการ และความคงทน ผลของพฤติกรรมหรือการกระทำสามารถสังเกตได้จากความรวดเร็ว ความแม่นยำ ความแรง หรือความราบรื่นในการจัดการ

2.2.1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติหรือทำงานที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวหรือการประสานงานของกล้ามเนื้อทั้งหลายได้อย่างดี มีความถูกต้อง และมีความชำนาญ

2.2.1.3 กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบมีดังนี้

1) ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ (Preception) เป็นขั้นการให้ผู้เรียนรับรู้ในสิ่งที่จะทำ โดยการให้ผู้เรียนสังเกตการทำงานนั้นอย่างตั้งใจ

2) ขั้นที่ 2 ขั้นการเตรียมความพร้อม (Readiness) เป็นขั้นการเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อการทำงานหรือแสดงพฤติกรรมนั้น ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ โดยการปรับตัวให้พร้อมที่จะทำการเคลื่อนไหวหรือแสดงทักษะนั้น ๆ และมีจิตใจและสภาพอารมณ์ที่ดีต่อการที่จะทำหรือแสดงทักษะนั้น ๆ

3) ขั้นที่ 3 ขั้นการสนองตอบภายใต้การควบคุม (Guided Response) เป็นขั้นที่ให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการตอบสนองต่อสิ่งที่รับรู้ ซึ่งอาจใช้วิธีการให้ผู้เรียนเลียนแบบการกระทำ หรือการแสดงทักษะนั้น หรืออาจใช้วิธีการให้ผู้เรียนลองผิดลองถูก (Trial and Error) จนกระทั่งตอบสนองได้อย่างถูกต้อง

4) ขั้นที่ 4 ขั้นการให้ลงมือกระทำ จนกลายเป็นกลไกที่สามารถกระทำตัวเอง (Mechanism) เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติ และเกิดความเชื่อมั่นในการกระทำสิ่งนั้น ๆ

5) ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างชำนาญ (Complex Overt Response) เป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการกระทำนั้น ๆ จนผู้เรียนสามารถทำได้อย่างคล่องแคล่ว ชำนาญ เป็นไปโดยอัตโนมัติ และด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง

6) ขั้นที่ 6 ขั้นการปรับปรุงและประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นขั้นที่ช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงทักษะหรือการปฏิบัติของตนเองให้ดียิ่งขึ้น และประยุกต์ใช้ทักษะที่ตนได้รับการพัฒนา ในสถานการณ์ต่าง ๆ

7) ขั้นที่ 7 ขั้นการคิดริเริ่ม เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อย่างชำนาญ และสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายแล้ว ผู้ปฏิบัติจะเริ่มเกิดความคิด ใหม่ ๆ ในการกระทำหรือปรับการกระทำนั้นให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ

2.2.1.4 ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ ผู้เรียนจะสามารถกระทำหรือ แสดงออกอย่างคล่องแคล่ว ชำนาญ ในสิ่งสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ และความอกทนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนด้วย

2.2.2 รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของแฮโรว์ (Harrow's Instructional Model for Psychomotor Domain)

2.2.2.1 ทฤษฎี / หลักการ / แนวคิดของรูปแบบของแฮโรว์ (ทิศนา แคมณี, 2545, น. 43-244, อ้างถึงใน Harrow, 1972, pp. 96-99) ได้จัดลำดับขั้นของการเรียนรู้ทางทักษะปฏิบัติ ไว้ 5 ขั้น โดยเริ่มจากระดับที่ซับซ้อนน้อยไปจนถึงระดับที่มีความซับซ้อนมาก ดังนั้นการกระทำ จึงเริ่มจากการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ไปจนถึงกล้ามเนื้อย่อย ลำดับขั้นดังกล่าว ได้แก่ การเลียนแบบ การลงมือกระทำตามคำสั่ง การกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ การแสดงออกและการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ

2.2.2.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ รูปแบบนี้มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถ ทางด้านทักษะปฏิบัติต่าง ๆ กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถ ปฏิบัติหรือกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ และ ชำนาญ

2.2.2.3 กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบมีดังนี้

1) ขั้นที่ 1 ขั้นการเลียนแบบ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนสังเกตการกระทำที่ต้องการ ให้ผู้เรียนทำได้ซึ่งผู้เรียนย่อมจะรับรู้หรือสังเกตเห็นรายละเอียดต่าง ๆ ได้ไม่ครบถ้วน แต่อย่างน้อย ผู้เรียนจะสามารถบอกได้ว่า ขั้นตอนหลักของการกระทำนั้น ๆ มีอะไรบ้าง

2) ขั้นที่ 2 ขั้นการลงมือกระทำตามคำสั่ง เมื่อผู้เรียนได้เห็นและสามารถบอก ขั้นตอนของการกระทำที่ต้องการเรียนรู้แล้ว ให้ผู้เรียนลงมือทำโดยไม่มีแบบอย่างให้เห็น ผู้เรียน อาจลงมือทำตามคำสั่งของผู้สอน หรือทำตามคำสั่งของผู้สอนเขียนไว้ในคู่มือก็ได้ การลงมือปฏิบัติ ตามคำสั่งนี้ แม้ผู้เรียนจะยังไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์ แต่อย่างน้อยผู้เรียนก็ได้ประสบการณ์ใน

การลงมือทำ และค้นพบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และการปรับการกระทำให้ถูกต้อง สมบูรณ์ขึ้น

3) ขั้นที่ 3 ขั้นการกระทำที่ถูกต้องสมบูรณ์ (Precision) ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียน จะต้องฝึกฝนจนสามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์โดยไม่จำเป็นต้องมีแบบอย่างหรือ มีคำสั่งนำทางการกระทำ การกระทำที่ถูกต้องแม่นยำ พอดี สมบูรณ์แบบ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้อง สามารถกระทำได้ในขั้นนี้

4) ขั้นที่ 4 ขั้นการแสดงออก (Articulation) ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ ฝึกฝนมากขึ้น จนสามารถกระทำสิ่งนั้นได้ถูกต้องสมบูรณ์แบบอย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว ราบรื่น และด้วยความมั่นใจ

5) ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ (Nationalization) ขั้นนี้เป็นขั้น ที่ผู้เรียนสามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างสบาย ๆ เป็นไปอย่างอัตโนมัติ โดยไม่รู้สึกรู้ว่าต้องใช้ ความสามารถเป็นพิเศษ ซึ่งต้องอาศัยการปฏิบัติบ่อย ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย

2.2.2.4 ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ ผู้เรียนจะเกิดการพัฒนา ทักษะการปฏิบัติ จนสามารถกระทำได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์

2.2.3 รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (Davie's Instructional Model for Psychomotor Domain)

2.2.3.1 ทฤษฎี / หลักการ /แนวคิดของรูปแบบ (Davie, 1971, pp. 50-56, อ้างถึง ใน ทิศนา เขมณี, 2545, น. 244- 245) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติไว้ว่า ทักษะส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะ ย่อย ๆ เหล่านี้ได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงต่อกันไปเป็นทักษะใหญ่ จะช่วยให้ผู้เรียนประสบ ผลสำเร็จได้ดีและรวดเร็วขึ้น

2.2.3.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ รูปแบบนี้มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถด้านทักษะ ปฏิบัติของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะที่ประกอบด้วยทักษะย่อยจำนวนมาก

2.2.3.3 กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ มีดังนี้

1) ขั้นที่ 1 ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ขั้นนี้เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้เห็น ทักษะหรือการกระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนทำได้ในภาพรวม โดยการสาธิตให้ผู้เรียนดูทั้งหมดตั้งแต่ ต้นจนจบ ทักษะหรือการกระทำที่สาธิตให้ผู้เรียนดูนั้น จะต้องเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็น ธรรมชาติ ไม่ช้าหรือเร็วเกินปกติ ก่อนการสาธิต ครูควรให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการสังเกต ควรชี้แนะจุดสำคัญที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในการสังเกต

2) ขั้นที่ 2 ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย เมื่อผู้เรียนได้เห็นภาพรวมของการกระทำหรือทักษะทั้งหมดแล้ว ผู้สอนควรแตกทักษะทั้งหมดให้เป็นทักษะย่อย ๆ หรือแบ่งสิ่งที่กระทำออกเป็นส่วนย่อย ๆ และสาธิตส่วนย่อยแต่ละส่วนให้ผู้เรียนสังเกตและทำตามไปที่ละส่วนอย่างช้า ๆ

3) ขั้นที่ 3 ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ผู้เรียนลงมือปฏิบัติทักษะย่อยโดยไม่มีการสาธิตหรือการแสดงแบบอย่างให้ดู หากติดขัดจุดใด ผู้สอนควรให้คำชี้แนะ และช่วยแก้ไขจนกระทั่งผู้เรียนทำได้ เมื่อได้แล้วผู้สอนจึงเริ่มสาธิตทักษะย่อยส่วนต่อไป และให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยนั้นจนทำได้ ทำเช่นนี้เรื่อยไปจนกระทั่งครบทุกส่วน

4) ขั้นที่ 4 ขั้นให้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้ว ผู้สอนอาจจะแนะนำเทคนิควิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนนั้นทำงานได้ดีขึ้น เช่น ทำได้ประณีตสวยงามขึ้น ทำได้รวดเร็วขึ้น ทำได้ง่ายขึ้น หรือสิ้นเปลืองน้อยลง เป็นต้น

5) ขั้นที่ 5 ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ เป็นทักษะที่สมบูรณ์เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติแต่ละส่วนได้แล้วจึงให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ๆ ต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ และฝึกปฏิบัติหลายๆ ครั้งจนสามารถปฏิบัติทักษะที่สมบูรณ์ได้อย่างชำนาญ

2.2.3.4 ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติทักษะได้อย่างดี มีประสิทธิภาพ

2.2.4 พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสามารถเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบการใช้งานอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกายที่ต้องอาศัยการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อในการทำงานของระบบประสาทต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน่วยสั่งการ เช่น การเคลื่อนไหวอวัยวะต่าง ๆ ในการทำกิจวัตรประจำวัน เล่นกีฬา เล่นดนตรีหรือกิจกรรมอื่น ๆ หากนักเรียนได้ฝึกการทำงานของกล้ามเนื้อและระบบประสาทให้มีการประสานสัมพันธ์กัน ย่อมก่อให้เกิดความชำนาญหรือทักษะในการปฏิบัติงาน การจำแนกพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยนี้ มีหลายกลุ่มความคิดแต่นำเสนอแนวทาง ดังนี้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2545, น. 40-42)

แบ่งตามลักษณะของพฤติกรรมตามพัฒนาการทางด้านทักษะพิสัยออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. ขึ้นเลียนแบบ
2. การทำโดยยึดแบบ
3. การทำด้วยความชำนาญ
4. การทำในสถานการณ์ต่าง ๆ
5. การแก้ไขปัญหาได้โดยฉับพลัน

แบ่งตามพฤติกรรมในเรื่องทักษะการเคลื่อนไหวแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1. ทักษะการเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย เป็นความสามารถที่จะใช้อวัยวะบางส่วนที่ไม่ซับซ้อนในการเคลื่อนไหวอย่างคล่องแคล่ว จำแนกเป็น
 - 1.1 การเคลื่อนไหวอวัยวะส่วนบน
 - 1.2 การเคลื่อนไหวอวัยวะส่วนล่าง
 - 1.3 การเคลื่อนไหวอวัยวะทั้งสองส่วน
2. ทักษะการเคลื่อนไหวที่ต้องใช้ประสาทรวม ๆ กัน เป็นความสามารถที่จะใช้การประสานสัมพันธ์กันของระบบประสาทต่าง ๆ จำแนกเป็น
 - 2.1 การเคลื่อนไหวของมือและนิ้วมือ
 - 2.2 การประสานระหว่างมือ ตา และเท้า
 - 2.3 การประสานระหว่างมือ ตา และหู
 - 2.4 ทักษะการเคลื่อนไหวอื่น ๆ ของมือ เท้า
3. ทักษะการสื่อสารโดยใช้ท่าทาง เป็นการแสดงออกเพื่อสื่อความหมายกับคนอื่นด้วยวิธีดังนี้
 - 3.1 การแสดงสีหน้า
 - 3.2 ท่าทาง
 - 3.3 การเคลื่อนไหวทั้งร่างกาย
4. ทักษะพฤติกรรมทางด้านภาษา เป็นความสามารถ ที่แสดงออกทางด้านภาษา เป็นความสามารถที่แสดงออกทางด้านภาษาด้วยวิธีดังนี้
 - 4.1 การออกเสียง
 - 4.2 การสร้างเสียงและคำ
 - 4.3 การเปล่งเสียง
 - 4.4 การประสานระหว่างเสียงและท่าทาง

สรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกด้านทักษะอย่างเป็นระบบของเดวีส์ มาใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความถูกต้อง แม่นยำและคล่องแคล่ว มีความเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เรื่องราวมาตรฐาน ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเรื่องราวมาตรฐานเป็นท่ารำที่เป็นแบบแผน ที่กรมศิลปากรได้กำหนดขึ้น ซึ่งมี 5 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 ชั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ ชั้นที่ 2 ชั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ชั้นที่ 3 ชั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อย ชั้นที่ 4 ชั้นให้เทคนิควิธีการ และชั้นที่ 5 ชั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ

2.3 แผนการจัดการเรียนรู้

2.3.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543, น. 2) ได้ให้ความหมายแผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครู พัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถวัลย์ มาศจรัส (2544, น. 33) แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การนำมวลงประสบการณ์สำหรับการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร มากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ ที่เป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

กรมวิชาการ (2544, น. 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ คือ การนำรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียน มาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์การสอนและการวัดผลประเมินผล เพื่อใช้สอนในเวลาหนึ่งๆ โดยกำหนดเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์ของการเรียนย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สภาพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งถ้ากล่าวอีกนัยหนึ่ง แผนการจัดการเรียนรู้ คือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า หรือบันทึกการสอนนั่นเอง

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545, น. 409) แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง วัสดุหลักสูตรที่ควรพัฒนามาจากหน่วยการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้จึงเปรียบเสมือนโครงร่าง หรือพิมพ์เขียวที่กล่าวถึงประสบการณ์การเรียนรู้ ตามหัวข้อกิจกรรมการเรียนรู้ และกระบวนการวัดผลที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้ จะแสดงการจัดการเรียนการสอนตามบทเรียน และประสบการณ์การเรียนรู้รายวัน หรือรายสัปดาห์

รุจิรี ภู่อาระ (2546, น. 156) แผนการจัดการเรียนรู้หมายถึง เครื่องมือที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระ

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2550, น. 104) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนงานการจัดการเรียนรู้หรือโครงการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นจากหลักสูตรและคู่มือผู้สอน หรือแนวการจัดการเรียนรู้ของกรมวิชาการ โดยกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญ จำนวนคาบ เวลาและสัปดาห์ที่จัดการเรียนรู้ไว้ตลอดภาคเรียนหรือตลอดปีการศึกษา

ทำให้ผู้จัดการเรียนรู้ได้ทราบว่าตลอดภาคเรียนนั้น ในแต่ละสัปดาห์จะต้องจัดการเรียนรู้เนื้อหาใดบ้าง จัดกิจกรรมข้อใดและในเวลากี่คาบ

สรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง โครงการหรือแผนที่จัดเพื่อทำการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง เพื่อให้การสอนเป็นระบบ มีจุดประสงค์ในการสอนที่ชัดเจน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลและมีประสิทธิภาพ

2.3.2 ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543, น. 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้า เป็นการนำเทคนิควิธีการสอน การเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี และจิตวิทยาการเรียนการสอนมาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ

2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดและประเมินผล ตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็น

3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับตัวครูผู้สอนและครูที่สอนแทน นำไปใช้ปฏิบัติการสอนอย่างมั่นใจ

4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป

5. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน ซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการได้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่สามารถแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนหรือกล่าวอีกในหนึ่งสามารถวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดกรอบการจัดการเรียนการสอน สามารถกำหนดโครงสร้างการสอน อันจะนำไปสู่การจัดทำรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนการจัด การเรียนรู้ตามได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

สรุปได้ว่า ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดทำและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ในด้านแนวคิด หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เทคนิคการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งการวัดและประเมินผล การเรียน ที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย เพื่อที่จะได้นำความรู้ดังกล่าว มาใช้ประกอบการจัดทำรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ ชัดเจน ถูกต้อง และสัมพันธ์สอดคล้องกันเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2.3.3 ลักษณะทั่วไปของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

รุจิรุ ภู่อสาระ (2546, น. 159) ได้กล่าวถึง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี มีลักษณะสามารถตอบคำถามได้ดังนี้

1. จะให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์อะไรบ้าง
2. จะเสริมสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอะไรบ้าง จึงจะทำให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์
3. ครูจะต้องมีบทบาทอย่างไรในการจัดกิจกรรมตั้งแต่ครูเป็นศูนย์กลางจนถึงนักเรียนเป็นผู้จัดทำเอง
4. จะใช้สื่อ/อุปกรณ์อะไรจึงช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์
5. จะรู้ได้อย่างไรว่านักเรียนเกิดคุณสมบัติตามที่คาดหวัง

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2546, น. 160) ได้อธิบายถึงลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้าลักษณะ 4 ประการ คือ

1. เป็นแผนการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุดโดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้กิจกรรมดำเนินไปตามความมุ่งหมาย
2. เป็นแผนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทของผู้บอกคำตอบ มาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง
3. เป็นแนวการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการ มุ่งให้ผู้เรียนรับรู้และนำกระบวนการไปใช้จริง
4. เป็นแผนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูปราคาสูง

สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีนั้น จะต้องเป็นแผนการเรียนรู้ที่จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สามารถค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเองโดยมีทักษะกระบวนการ และส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า

2.3.4 สิ่งที่จะช่วยให้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดี

รุจิรุ ภู่อสาระ (2546, น. 160) กล่าวว่า ครูจะต้องระลึกเสมอว่า แผนการจัดการเรียนรู้คือเครื่องมือซึ่งมีประสิทธิภาพได้ ถ้ามีการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริง ถ้าจะเปรียบก็คล้ายกับคนงานที่มีเครื่องจักรที่ดียอมทำให้ได้เปรียบคนงานที่มีเครื่องมืออุปกรณ์ที่ไม่ดี ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่า ครูควรเป็นผู้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ และใช้กฎวิธีจึงจะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งสิ่งที่จะช่วยให้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดี ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์การจัดรายละเอียดของเนื้อหา และการเลือกประสบการณ์

2.3.5 ขั้นตอนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

วัชรินทร์ ศรีรักษา และ จุมพล ราชวิจิตร (2549, น. 67) กล่าวว่า การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนมีอิสระในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามผู้สอนควรปฏิบัติตามนโยบายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ ว่าควรใช้รูปแบบใด ซึ่งโดยทั่วไปขั้นตอนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พอสรุปได้ดังนี้

1. เลือกรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้มาพิจารณาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
2. ตั้งชื่อแผนตามสาระการเรียนรู้
3. กำหนดจำนวนเวลา ระบุระดับชั้น
4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้จากมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาค ที่เลือกไว้ เขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา
5. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้ว เฉพาะข้อที่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ตามธรรมชาติของวิชา
6. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้เป็นรายละเอียดสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ จะเป็นเนื้อหาใหม่ของมวลเนื้อหาที่กำหนดไว้ที่จำเป็นต้องสอน
7. เลือกกิจกรรมและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม
8. เลือกสื่ออุปกรณ์สำหรับใช้ประกอบการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ที่เลือกมา เช่น รูปภาพ บัตรคำ วิดีทัศน์ เป็นต้น
9. จัดทำลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงขั้นตอนการสอนตามธรรมชาติวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้และควรคำนึงถึงการบูรณาการ เทคนิคและกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เข้าไว้ในแต่ละขั้นตอนด้วย
10. กำหนดการวัดผลประเมินผล โดยระบุวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งที่เกิดระหว่างเรียนและหลังเรียน โดยใช้วิธีวัดหลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสม เช่น ปฏิบัติจริง ทดสอบความรู้ การทำงานกลุ่ม เป็นต้น

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้นั้น มีหลากหลายรูปแบบ แต่ที่สำคัญคือ ควรปฏิบัติตามนโยบายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ ว่าควรใช้รูปแบบใด และครูควรกำหนดวัตถุประสงค์การจัดรายละเอียดของเนื้อหา และการเลือกประสบการณ์ที่เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

2.3.6 แนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545, น. 411) ได้เสนอแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจะต้องวางแผนการสอนให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยเริ่มต้นดำเนินการดังนี้

1. การวางแผน เป็นขั้นตอนการออกแบบโปรแกรมการเรียนการสอน วิชาใดวิชาหนึ่งไว้ล่วงหน้า เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ การวางแผนการเรียนรู้จึงจะมีการยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนให้ทันต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ผู้สอนทุกคนจำเป็นต้องวางแผนการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าเพื่อช่วยให้มองเห็นทิศทางในการจัดการเรียนรู้

1.1 จะวางกรอบความคิดในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างไร จึงจะครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระที่จะสอน

1.2 จะสอนอะไรบ้างตามสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในแต่ละปีหรือภาคเรียน

1.3 จะใช้วิธีสอนแบบใดจึงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 จะสอนตามเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านใดบ้างตามข้อกำหนดของแผนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

1.5 จะสอนอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสัมพันธ์กับมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร

1.6 จะวัดผลอย่างไรจึงจะแสดงพัฒนาการตามสภาพจริงของผู้เรียนแต่ละคนได้รอบด้านตามหลักทฤษฎี

2. กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นเครื่องมือและแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องสามารถตอบคำถามได้ว่า

2.1 จะให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านใดบ้าง

2.2 ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้อะไรบ้าง จึงจะบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้

2.3 ผู้สอนควรมีบทบาทอย่างไรบ้างในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามหลักสูตร

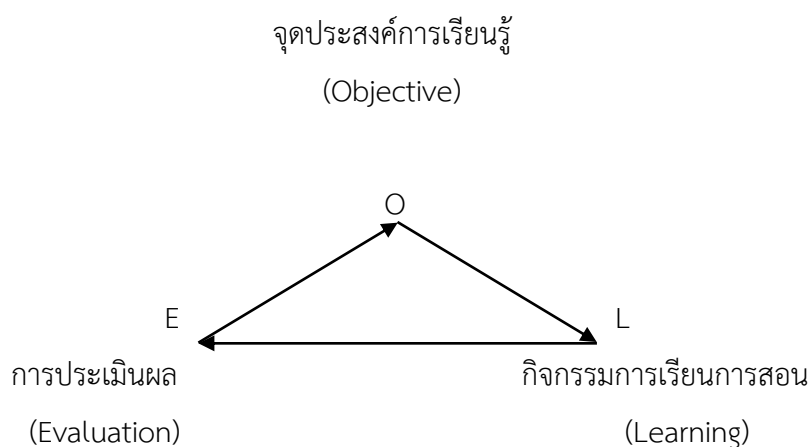
2.4 จะใช้สื่อและอุปกรณ์อะไรบ้าง จึงจะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้

2.5 จะรู้ได้อย่างไรว่า ผู้เรียนแต่ละคนเกิดความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

โดยสรุป แนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คือครูต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เช่น กรอบแนวคิด วิธีสอน สื่อ การวัดและประเมินผล บทบาทครูและนักเรียน สอนอย่างไรที่จะให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2.3.7 องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

ถวัลย์ มาศจรัส (2544 ,น. 38) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบหลักในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

จากภาพที่ 1 OLE จะเห็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกันเป็นกระบวนการ ดังนี้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Objective) คือ สิ่งที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนซึ่งเป็นตัวตั้งต้นหรือเป็นตัวเริ่มต้นในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และตามหลักสูตรสถานศึกษานั้น จำเป็นต้องเน้นและมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ (Knowledge) ทักษะกระบวนการ (Practice/Process) และเจตคติ (Attitude)
2. การเรียนการสอน (Learning) คือ กระบวนการที่จะทำให้เกิดบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นตัวกลางนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย สาระสำคัญ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอน
3. การวัดผลและประเมินผล (Evaluation) คือสิ่งที่ต้องการตรวจสอบผู้เรียนว่าเกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรม หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ มากหรือน้อยเพียงใด

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545, น. 410-411) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้ ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนมีอิสระในการวางแผนจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีหลายรูปแบบสถานศึกษาควรกำหนดรูปแบบมาตรฐานให้ปฏิบัติตามนโยบายของสถานศึกษาว่า ควรเลือกใช้รูปแบบใด จึงขอเสนอขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. เลือกรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้และนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้ว มาพิจารณาจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป
2. ตั้งชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของแผนนั้น ๆ
3. กำหนดจำนวนเวลา ระบุระดับชั้น และช่วงชั้นของหลักสูตรให้ชัดเจน
4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ที่สอดคล้องและครอบคลุมกับมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาค ที่กำหนดไว้ แล้วลงมือเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา
5. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้วตามข้อ 4 โดยนำเฉพาะจุดประสงค์การเรียนรู้ หัวข้อเรื่อง และสาระการเรียนรู้ของแผนการเรียนรู้ เพื่อกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือจุดประสงค์ปลายทางตามธรรมชาติวิชาของแผนนั้น ๆ
6. วิเคราะห์รายละเอียดของสาระการเรียนรู้ของแผนการเรียนรู้ เพื่อนำไปจัดการเรียนรู้ ตามเนื้อหาสาระที่จำเป็นต้องสอนให้ผู้เรียนเข้าใจ และเป็นมูลเนื้อหาที่สำคัญหรือจำเป็นต่อการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร
7. กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของมูลเนื้อหานั้น ๆ
8. เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพของผู้เรียน
9. เลือกสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็น สำหรับใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ในแผน เช่น รูปภาพ บัตรคำ วิดีทัศน์ หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ใบงาน เป็นต้น
10. กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงขั้นตอนการเรียนการสอนตามธรรมชาติวิชาตามลำดับจุดประสงค์นำทาง และควรคำนึงถึงการบูรณาการเทคนิควิธีการสอน กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่สอดคล้องกัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าใจในแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
11. กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล โดยระบุเครื่องมือและวิธีการประเมินผลการเรียน ทั้งที่เกิดขึ้นระหว่างเรียนตามลำดับจุดประสงค์นำทาง และที่เกิดขึ้นภายหลังการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามหลักสูตร

โดยสรุป องค์ประกอบสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ คือ ครูต้องกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน

2.4 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแล้วรวบรวม สรุปได้ดังนี้

2.4.1 ความหมายของการหาประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพของเครื่องมือหมายถึง การนำเครื่องมือไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้แล้ว นำผลที่ได้รับมาปรับปรุงเพื่อนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้จริงให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2538, น. 76)

2.4.2 แนวคิดในการหาประสิทธิภาพที่ควรคำนึงถึงมีดังนี้

2.4.2.1 สื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นต้องมีการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อการเรียนการสอนอย่างชัดเจนและสามารถวัดได้

2.4.2.2 เนื้อหาของบทเรียนที่สร้างขึ้นต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอน

2.4.2.3 แบบฝึกหัดและแบบทดสอบต้องมีการประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการสอนที่ได้วิเคราะห์ไว้ส่วนความยากง่ายและอำนาจจำแนกของแบบฝึกหัดและแบบทดสอบควรมีการวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้กำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนในแต่ละข้อคำถาม

2.4.2.4 จำนวนแบบฝึกหัดต้องสอดคล้องกับจำนวนของวัตถุประสงค์และต้องมีแบบฝึกหัดและข้อคำถามในแบบทดสอบครอบคลุมทุกจุดประสงค์ของการสอนจำนวนแบบฝึกหัดและข้อคำถามในแบบทดสอบไม่ควรน้อยกว่าจำนวนวัตถุประสงค์

2.4.3 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือมีกระบวนการที่สำคัญอยู่ 2 ขั้นตอนได้แก่ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพตามวิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach) และขั้นตอนการหาประสิทธิภาพตามวิธีการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach) ทั้งสองวิธีนี้ควรทำควบคู่กันจึงจะมั่นใจว่าสื่อหรือเทคโนโลยีการเรียนที่ผ่านกระบวนการหาประสิทธิภาพจะเป็นที่ยอมรับได้ควรมีรายละเอียดดังนี้(เผชิญกิจระการ, 2544, น. 47)

2.4.3.1 วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล (Rational Approach) เป็นการหาประสิทธิภาพโดยใช้หลักของความรู้และเหตุผลในการตัดสินคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ (Panel of Experts) เป็นผู้พิจารณาตัดสินคุณค่าซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมในด้านความถูกต้องของการนำไปใช้ (Usability) โดยผู้เชี่ยวชาญจะประเมินสื่อการเรียนการสอนตามแบบประเมินที่สร้างขึ้นในลักษณะของแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (นิยมใช้มาตราส่วนประมาณค่า

5 ระดับ) ผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะนำมาหาประสิทธิภาพค่าเฉลี่ยของผู้เชี่ยวชาญที่ยอมรับจะต้องอยู่ในระดับมากขึ้นไปคือค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 5.00 ค่าที่คำนวณได้ต้องสูงกว่าค่าที่ปรากฏในตารางตามจำนวนของผู้เชี่ยวชาญจึงจะยอมรับว่าสื่อมีประสิทธิภาพถ้าได้ค่าไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดจะต้องปรับปรุงแก้ไขสื่อและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาใหม่

2.4.3.2 การหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach) โดยนำสื่อไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนเป้าหมายเช่นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) บทเรียนโปรแกรมชุดการสอน แผนการสอนแบบฝึกทักษะเป็นต้นประสิทธิภาพที่วัดส่วนใหญ่จะพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์การทำแบบฝึกหัดหรือกระบวนการเรียนหรือแบบทดสอบย่อยโดยแสดงเป็นค่าตัวเลข 2 ตัวเช่น $E_1/E_2 = 80/80$, $E_1/E_2 = 85/85$, $E_1/E_2 = 90/90$ เป็นต้น เกณฑ์ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ความหมายแตกต่างกันหลายลักษณะดังนี้

1) เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 1 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบย่อยได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ถือเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือนักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80

2) เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 2 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือจำนวนนักเรียนร้อยละ 80 ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ได้คะแนนร้อยละ 80 ทุกคนส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือนักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบหลังเรียนครั้งนั้นได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80

3) เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 3 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือจำนวนนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ที่นักเรียนทำเพิ่มขึ้นจากแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยเทียบกับคะแนนที่ทำได้ก่อนเรียน (Pretest)

4) เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 4 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนแต่ละข้อถูกมีจำนวนร้อยละ 80 (ถ้านักเรียนทำข้อสอบข้อใดถูกมีจำนวนนักเรียนไม่ถึงร้อยละ 80 แสดงว่าสื่อไม่มีประสิทธิภาพและจุดประสงค์ที่ตรงกับข้อนั้นมีความบกพร่อง)

โดยสรุปเกณฑ์ในการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนจะนิยมตั้งเป็นตัวเลข 3 ลักษณะคือ 80/80 85/85 และ 90/90 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติวิชาและเนื้อหาที่นำมาสร้างสื่อนั้นถ้าเป็นวิชาที่ค่อนข้างยากก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ 80/80 หรือ 85/85 สำหรับเนื้อหาที่ง่ายก็อาจตั้งเกณฑ์ไว้ 90/90 นอกจากนี้ยังตั้งเกณฑ์เป็นค่าความคลาดเคลื่อนไว้ร้อยละ 2.5 นั่นคือถ้าตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 90/90 เมื่อคำนวณแล้วค่าที่ถือว่าใช้ได้คือ 87.5/87.5 หรือ 87.5/90 เป็นต้น

2.5 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.5.1 ความหมาย

ภพ เลาไพบูลย์ (2542, น. 295) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงพฤติกรรมที่สามารถทำได้ในการกระทำที่ไม่เคยกระทำได้มาก่อน หรือพฤติกรรมที่กระทำได้น้อยก่อนที่จะจัดการเรียนการสอนและเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543, น. 15) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่าเป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดกับตัวผู้เรียนหลังจากที่กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สามารถวัดได้จากพัฒนาการทางสติปัญญา

ศิริชัย กาญจนวสี (2552, น. 166) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า เป็นผลการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า อันเกิดจากกระบวนการเรียนการสอนในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่ผ่านมา แบบทดสอบจึงเป็นแบบที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้จัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้นั้น สิ่งที่มีงวัดเป็นสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดขึ้น ซึ่งอาจเป็นความรู้หรือทักษะบางอย่าง อันบ่งบอกถึงสภาพของการเรียนรู้ที่ผ่านมาหรือสภาพการเรียนรู้ที่บุคคลนั้นได้รับจุดมุ่งหมายด้านพุทธิพิสัยของ Bloom

จากความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถสรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ มวลความรู้ ความเข้าใจ หรือความสามารถทั้งหมด ที่สามารถวัดออกมาเป็นคะแนน หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อันจะส่งผลให้ทราบว่านักเรียนได้บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือไม่ ซึ่งวัดได้โดยการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.5.2 ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นเครื่องมือที่ครูผู้สอนใช้วัดพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนด้านความรู้ ทักษะและกระบวนการรวมไปถึงสมรรถภาพทางสมองด้านต่าง ๆ ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงประเภทแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

สิริมา ทิพย์คง (2545, น. 193) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี 2 ประเภท สามารถสรุปแบบทดสอบแต่ละประเภทได้ดังนี้

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์มาตรฐาน มีการดำเนินการสอบและการแปลคะแนนแบบมาตรฐาน สร้างโดยผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา และยอมรับในคุณภาพที่สามารถขยายอิงสู่ประชากรได้ การดำเนินการในการใช้แบบทดสอบมาตรฐานต้องทำตามคู่มือทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการแจก การอธิบาย การใช้เวลา การตรวจ และการแปลคะแนนของข้อสอบ

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ครูสร้างขึ้น โดยสร้างตามจุดประสงค์ของครูผู้สอน เป็นคำถามที่เกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียน ซึ่งเป็นการทดสอบว่านักเรียนมีความรู้มากแค่ไหน บกพร่องในส่วนใด เพื่อจะได้สอนซ่อมเสริม หรือเป็นการวัดเพื่อดูความพร้อมที่จะเรียนในเนื้อหาใหม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของครูผู้สอน บางฉบับอาจจะไม่ได้ทดลองสอบมาก่อนกลุ่มตัวอย่างไม่คลุมประชากร สามารถแก้ไขได้ทุกกระยะและครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสร้างข้อสอบ แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นจึงเชื่อถือได้น้อยกว่าแบบทดสอบมาตรฐาน

บุญชม ศรีสะอาด (2545, น. 53) ได้กล่าวว่าแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชานั้น ๆ ที่ได้เรียนมาของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นผลในการเรียนรู้สาระ และตามจุดประสงค์ของวิชา หรือเนื้อหาที่สอน โดยจะวัดจากผลสัมฤทธิ์ในวิชาต่าง ๆ ที่เรียนในสถานศึกษา ซึ่งได้แบ่งแบบทดสอบออกเป็น 2 ประเภทคือ แบบทดสอบอิงเกณฑ์และแบบทดสอบอิงกลุ่ม

1. แบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ (Criterion-Referenced Test) สร้างขึ้นเพื่อวัดความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลว่ามีความรู้ความสามารถตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ส่วนใหญ่ใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นการวัดจึงวัดความรู้ความสามารถในแต่ละวัตถุประสงค์หรือ ตัวชี้วัด ซึ่งข้อคำถามจะต้องเพียงพอต่อการประเมิน

2. แบบทดสอบแบบอิงกลุ่ม (Norm-Referenced Test) สร้างขึ้นเพื่อวัดความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลว่าอยู่ในระดับใดเมื่อเทียบกับบุคคลอื่น ๆ จะวัดเกี่ยวกับเนื้อหาและพฤติกรรมของผู้เรียน ส่วนใหญ่แบบทดสอบประเภทนี้จะใช้จัดตำแหน่งความรู้ของผู้เรียนในเรื่องที่สอน ซึ่งจะมุ่งทดสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัดให้มากที่สุด

สมนึก ภัททิยธนี (2551, น. 63) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงแบบทดสอบที่วัดสมรรถภาพสมองด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับการเรียนรู้ผ่าน มาแล้วว่า มีอยู่เท่าใด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

1. แบบทดสอบอิงมาตรฐาน (Standardized Test) หมายถึง แบบทดสอบ ที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพต่าง ๆ ของนักเรียนที่ต่าง กลุ่มกัน เช่น เปรียบเทียบคุณภาพของนักเรียนในโรงเรียนแห่งหนึ่งกับนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ทั่วประเทศ (แบบทดสอบมาตรฐานระดับชาติ) หรือกับนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ทั่วจังหวัด (แบบทดสอบมาตรฐานระดับจังหวัด) เป็นต้น

2. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น (Teacher Made Test) หมายถึง แบบทดสอบ ที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเฉพาะกลุ่มที่ครูสอน จะไม่นำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่น เป็นแบบทดสอบที่ใช้กันทั่ว ๆ ไปในโรงเรียน ซึ่งนิยมใช้กันอยู่ 6 ประเภท ดังนี้

2.1 แบบทดสอบแบบอัตนัยหรือความเรียง (Subjective or Essay Test) เป็นแบบทดสอบที่มีเฉพาะคำถามแล้วให้นักเรียนเขียนตอบอย่างเสรี เขียนบรรยายตามความรู้ และข้อคิดเห็นของแต่ละคน

2.2 แบบทดสอบแบบกาถูก-ผิด (True-False Test) เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบที่มี 2 ตัวเลือก แต่ละตัวเลือกดั้งกล่าวเป็นแบบคงที่และมีความหมายตรงกันข้าม เช่น ถูก-ผิด ใช่-ไม่ใช่ จริง-ไม่จริง เหมือนกัน-ต่างกัน เป็นต้น

2.3 แบบทดสอบแบบเติมคำ (Completion Test) เป็นแบบทดสอบที่ประกอบด้วยประโยคหรือข้อความที่ยังไม่สมบูรณ์ แล้วให้ผู้ตอบเติมคำหรือประโยค หรือข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้นั้นเพื่อให้มีใจความสมบูรณ์และถูกต้อง

2.4 แบบทดสอบแบบตอบสั้น ๆ (Short Answer Test) แบบทดสอบประเภทนี้คล้ายกับแบบทดสอบเติมคำ แต่แตกต่างกันตรงที่แบบทดสอบแบบตอบสั้น ๆ เขียนเป็นประโยคคำถามที่สมบูรณ์ แล้วให้ผู้ตอบเขียนตอบ คำตอบที่ต้องการจะสั้นและกะทัดรัดได้ใจความสมบูรณ์ ไม่ใช่เป็นการบรรยายเหมือนกับแบบทดสอบความเรียงหรืออัตนัย

2.5 แบบทดสอบแบบจับคู่ (Matching Test) เป็นแบบทดสอบชนิดหนึ่ง โดยมีคำหรือข้อความแยกออกจากกันเป็น 2 ชุด แล้วให้ผู้ตอบเลือกจับคู่แต่ละข้อความในชุดหนึ่ง (ตัวยืน) จะจับคู่คำหรือข้อความใดในอีกชุดหนึ่ง (ตัวเลือก) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างไรอย่างหนึ่ง ตามที่ผู้ออกข้อสอบกำหนดไว้

2.6 แบบทดสอบแบบเลือกตอบ (Multiple Choice Test) แบบทดสอบแบบเลือกตอบ โดยทั่วไปจะประกอบไปด้วย 2 ตอน คือ ตอนนำหรือคำถาม กับตัวเลือก ในตอนเลือกนี้จะประกอบด้วยตัวเลือกที่ถูกและตัวเลือกที่เป็นตัวลวง ปกติจะมีคำถามที่กำหนดให้นักเรียนพิจารณาแล้วหาตัวเลือกที่ถูกต้องมากที่สุดจากตัวลวงอื่น ๆ และคำตอบแบบเลือกตอบที่นิยมใช้ตัวเลือกที่ใกล้เคียงกันดูเผิน ๆ จะเห็นว่าทุกตัวเลือกถูกหมดแต่ความจริงมีน้ำหนักรวมกันน้อยแตกต่างกัน

สรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ความสามารถของผู้เรียน เป็นผลมาจากเรื่องที่ได้เรียนรู้ในเนื้อหาวิชานั้น ๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบทดสอบแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก

2.5.3 หลักการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบ

สมนึก ภัททิยธนี (2551, น. 63) ได้กล่าวถึงหลักในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบ ดังนี้

1. เขียนตอนนำให้เป็นประโยคที่สมบูรณ์ แล้วใส่เครื่องหมายปรัศนี ไม่ควรสร้างตอนนำให้เป็นแบบอ่านต่อความเพราะทำให้คำถามไม่กระชับ เกิดปัญหาสองแง่หรือข้อความไม่ต่อกันหรือเกิดความสับสนในการคิดหาคำตอบ
2. เน้นเรื่องจะถามให้ชัดเจนและตรงจุดไม่คลุมเครือ เพื่อว่าผู้อ่านจะไม่เข้าใจไขว้เขวสามารถมุ่งความคิดในคำตอบไปถูกทิศทาง
3. ควรถามในเรื่องที่มีคุณค่าต่อการวัด หรือถามในสิ่งที่ตั้งถามมีประโยชน์ คำถามแบบเลือกตอบสามารถถามพฤติกรรมในสมองได้หลายๆ ด้าน ๆ ไม่ใช่ถามเฉพาะความจำหรือความจริงตามตำรา แต่ต้องถามให้คิดหรือนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้
4. หลีกเลี่ยงคำปฏิเสธ ถ้าจำเป็นต้องใช้ก็ควรขีดเส้นใต้คำปฏิเสธ แต่คำปฏิเสธซ้อนไม่ควรใช้อย่างยิ่ง เพราะปกติผู้เรียนจะยุ่งยากต่อการแปลความหมายของคำถามและตอบคำถามที่ถามกลับหรือปฏิเสธซ้อนผิดมากกว่าถูก
5. อย่าใช้คำฟุ่มเฟือย ควรถามปัญหาโดยตรง สิ่งใดไม่เกี่ยวข้องหรือไม่ได้ใช้เป็นเงื่อนไขในการคิดก็ไม่ต้องนำมาเขียนไว้ในคำถาม จะช่วยให้คำถามนั้นรัดกุม ชัดเจนขึ้น
6. เขียนตัวเลือกให้เป็นเอกพจน์ หมายถึง เขียนตัวเลือกทุกตัวให้เป็นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือมีทิศทางแบบเดียวกัน หรือมีโครงสร้างสอดคล้องกันของเดียวกัน
7. ควรเรียงลำดับตัวเลขในตัวเลือกต่าง ๆ ได้แก่ คำตอบที่เป็นตัวเลข นิยมเรียงจากน้อยไปหามาก เพื่อช่วยให้ผู้ตอบพิจารณาคำตอบได้สะดวก และป้องกันการเดาตัวเลือกที่มีค่ามาก
8. ใช้ตัวเลือกปลายเปิดหรือปลายปิดให้เหมาะสม ตัวเลือกปลายเปิดได้แก่ตัวเลือกสุดท้ายใช้คำว่า ไม่มีคำตอบถูก ที่กล่าวมาผิดทั้งหมด ผิดหมดทุกข้อ หรือสรุปแน่นอนไม่ได้
9. ข้อเดียวต้องมีคำตอบเดียว แต่บางครั้งผู้ออกสอบคาดไม่ถึงว่าจะมีปัญหาหรืออาจจะเกิดจากการตั้งตัวลวงไม่รัดกุม จึงมองตัวลวงเหล่านั้นได้อีกแง่หนึ่งทำให้เกิดปัญหาสองแง่สองมุมได้
10. เขียนทั้งตัวถูกและตัวผิดให้ถูกหรือผิดตามหลักวิชา กล่าวคือ จะกำหนดตัวถูกหรือผิดเพราะสอดคล้องกับความเชื่อโศกลาง คำพังเพยหรือขนบธรรมเนียมประเพณีเฉพาะท้องถิ่นมาอ้างไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนมุ่งให้นักเรียนทราบความจริงตามหลักวิชาการเป็นสิ่งสำคัญ

11. เขียนตัวเลือกให้อิสระจากกัน พยายามอย่าให้ตัวเลือกใดตัวเลือกหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นส่วนประกอบของตัวเลือกอื่น ต้องให้แต่ละตัวเป็นอิสระจากกันอย่างแท้จริง

12. ควรมีตัวเลือก 4-5 ตัวเลือก แบบทดสอบแบบเลือกตอบนี้ถ้าเขียนตัวเลือกเพียง 2 ตัวเลือกก็กลายเป็นแบบทดสอบแบบถูก-ผิด และเพื่อป้องกันไม่ได้เดาได้ง่ายๆ จึงควรมีตัวเลือกมาก ๆ ตัวที่นิยมใช้หากเป็นระดับประถมศึกษา 1 – 2 ควรใช้ 3 ตัวเลือก ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 ควรใช้ 4 ตัวเลือก และตั้งแต่ระดับมัธยมขึ้นไปควรใช้ 5 ตัวเลือก

13. อย่าแนะนำคำตอบ ซึ่งแนะนำคำตอบมีหลายกรณี ดังนี้

13.1 คำถามข้อหลังๆ แนะนำคำตอบข้อแรกๆ

13.2 ถามเรื่องให้ผู้เรียนคล่องปากอยู่แล้ว โดยเฉพาะคำถามประเภทคำพังเพย สุภาษิต คติพจน์หรือคำเตือนใจ

13.3 ใช้ข้อความของคำตอบถูกซ้ำกับคำถามหรือเกี่ยวข้องกันอย่างเห็นได้ชัด เพราะนักเรียนที่ไม่มีความรู้อาจจะเดาได้ถูก

13.4 ข้อความของตัวถูกบางส่วนเป็นส่วนหนึ่งของทุกตัวเลือก

13.5 เขียนตัวถูกหรือตัวลวงถูกหรือผิดเด่นชัดเกินไป

13.6 คำตอบไม่กระจาย

จากหลักการในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบ ครูผู้สร้างแบบทดสอบจำเป็นต้องยึดหลักเกณฑ์ทั้ง 13 ข้อดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้ได้แบบทดสอบเลือกตอบที่มีคุณภาพและต้องคำนึงถึงลักษณะของข้อสอบที่ดีด้วย ได้แก่ ความเป็นปรนัย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความยาก ความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้วย

2.6 ทักษะปฏิบัติทางด้านนาฏศิลป์

จากการศึกษารวบรวมเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

2.6.1 ความหมายของทักษะการปฏิบัติ

การสอนให้เกิดทักษะ นอกจากอาศัยสติปัญญา ความคิด ความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติ ต่อนาฏศิลป์ไทยแล้วยังต้องอาศัยทักษะในการทำงาน ทักษะเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้การทำงานคล่องแคล่วมีประสิทธิภาพ มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของทักษะได้ดังนี้

เรณู โกสินานนท์ (2544, น. 71-82) กล่าวถึงความหมายของทักษะว่า ทักษะเป็นแบบของพฤติกรรมที่กระทำไปด้วยความราบเรียบ (Smoothly) ถูกต้องรวดเร็วและแม่นยำ ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาตนเอง

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540, น. 55) ได้ให้ความหมายของทักษะว่า การปฏิบัติที่เกิดจากการเรียนรู้สามารถทำได้โดยแทบจะไม่ต้องใช้ความคิด แล้วพัฒนามาเป็นความสามารถเฉพาะตัว

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 91) ได้ให้ความหมายของทักษะว่า การเรียนรู้ที่แสดง ออกในด้านการบังคับกลไกของร่างกายให้ปฏิบัติงานต่าง ๆ มี 7 ระดับได้แก่ รับรู้ การกระทำ การเตรียมความพร้อม การตอบสนองภาพปรับกลไก การตอบสนองโดยอัตโนมัติ ดัดแปลงกระบวนการ การตอบสนองและประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ขั้นตอนการสอนทักษะ 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นรู้ชัดเห็นจริงและขั้นลงมือกระทำ ดังนี้

1. ขั้นรู้ชัดเห็นจริงประกอบด้วย

1.1 การบรรยายนำ เพื่อให้ข้อมูล โดยตั้งคำถามหรือยกตัวอย่างที่ใกล้ตัว

1.2 ให้ประสบการณ์การใช้ทักษะได้แก่ การให้ผู้เรียนฝึกหรือแสดงตามครู

1.3 การสาธิตโดยแสดงบทบาทสมมติ

1.4 การวิเคราะห์จากสถานการณ์จำลองหรือจากการสาธิต เพื่อให้เข้าใจ

ชัดเจนถึงขั้นตอนและวิธีการในแต่ละขั้นตอน

2. ขั้นลงมือกระทำ

2.1 ฝึกปฏิบัติตามบทบาทสมมติ โดยให้ผู้เรียนฝึกและเพื่อน ๆ ช่วยกันดูว่า มีการใช้ทักษะอย่างไร

2.2 ผู้เรียนประเมินกันเองหรือผู้สอนกับผู้เรียนช่วยกันประเมินกันเอง

ทิตินา แคมมณี (2545, น. 47) ซึ่งได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสอนให้เกิดทักษะไว้ว่า ทักษะส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยทักษะย่อยแล้วค่อยเชื่อมโยง ช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จเร็วขึ้นดังนี้

1. ขั้นสาธิตทักษะ เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้เห็นทักษะที่ต้องการให้ผู้เรียนกระทำได้ในภาพรวมก่อนการสาธิตโดยแนะนำให้ผู้เรียนสังเกตชี้แนะจุดสำคัญให้

2. ขั้นสาธิตและให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยแต่ละส่วนโดยให้ผู้เรียนสังเกตและทำ ตามทีละส่วนอย่างช้า ๆ

3. ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะย่อยโดยไม่ต้องดูแบบ หากติดขัดครูผู้สอนควรชี้แนะแก้ไขจนผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์และชำนาญ

4. ขั้นใช้เทคนิควิธีการ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติได้แล้วผู้สอนอาจใช้เทคนิคที่จะช่วยให้ผู้เรียนปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น

5. ขั้นผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อยเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่องจนจบแล้วปฏิบัติซ้ำ ๆ หลายๆครั้งจนสามารถปฏิบัติได้อย่างชำนาญ

กล่าวโดยสรุป นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะการแสดงในด้านการฟ้อนรำ ซึ่งเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นท่ารำให้มีความวิจิตรสวยงามของมนุษย์เพื่อประกอบการขับร้องและการบรรเลงดนตรี โดยคำนึงถึงความรื่นรมย์เป็นหลัก

2.6.2 การสอนทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์

นาฏศิลป์เป็นการเรียนที่เน้นทักษะการปฏิบัติ ซึ่งมีความแตกต่างจากการสอนวิชาอื่น ๆ กล่าวคือ นาฏศิลป์เป็นการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างมีลีลาท่าทางที่อ่อนช้อยและงดงาม ดังนั้น การสอนนาฏศิลป์ จึงจำเป็นต้องมีหลักการสอนนาฏศิลป์ โดยเฉพาะเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

เรณู โกสินานนท์ (2548, น. 67 - 76) ได้กล่าวคือ วิธีการสอนนาฏศิลป์และขั้นตอนการสอนมีไว้ ดังนี้

1. สอนจากง่ายไปหายาก เช่น สอนการทำมือจีบและวงก่อนที่จะสอนให้นักเรียนทำท่าสอดสร้อยมาลา

2. สอนตามความสามารถของบุคคล เช่น นักเรียนคนไหนรำได้เร็วก็จะสอนเร็ว แต่ถ้านักเรียนคนไหนรำได้ช้าครูก็จะต่อท่ารำหรือสอนรำให้อย่างช้า ๆ

3. เปลี่ยนแปลงท่ารำที่ยากให้เป็นท่ารำที่ง่าย แต่มีความหมายของภาษาท่ารำคงเดิมท่ารำบางท่าอาจยากเกินความสามารถของผู้เรียน ครูผู้สอนอาจจะพิจารณาเปลี่ยนแปลงท่ารำให้ง่ายขึ้นเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ การเปลี่ยนแปลงท่ารำจะต้องคำนึงถึงความหมายของท่ารำเป็นสำคัญ

4. การสอนแต่ละท่าต้องอธิบายและแนะนำอย่างละเอียดตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า

5. ระหว่างปฏิบัติท่ารำครูต้องคอยสังเกตและเตือนลีลาการรำของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่ถูกต้องเสมอ เช่น ขณะรำต้องหันหลังหันไหล่ไม่ก้มหน้าขณะรำ การสอนนาฏศิลป์ต้องมีความละเอียดถี่ถ้วนมากกว่าการสอนหนังสือ เพราะต้องอาศัยเวลาในการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความชำนาญโดยเฉพาะท่ารำนาฏศิลป์ไทยมีความละเอียดละไม อวัยวะทุกส่วนจากแขน-ขา-มือ-เท้า-ลำ ตัว-ศีรษะ-ไหล่ต้องเคลื่อนไหวไปพร้อม ๆ กัน ยกแก่การปฏิบัติให้ได้ผลดีในระยะเวลานั้น ดังนั้น การต่อท่ารำหรือสอนรำให้นักเรียนต้องยึดหลักเดียวกัน คือ ต่อท่ารำหรือสอนรำทีละท่ารำ และแต่ละท่าต้องสอนช้า ๆ กันจนเห็นว่านักเรียนสามารถรำได้แล้ว ด้วยตนเอง จึงจะต่อท่ารำต่อไป

6. สังเกตท่าทางการรำของนักเรียน ถ้าพบว่ารำไม่ถูกต้อง ครูผู้สอนต้องแนะนำอธิบายให้นักเรียนปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ไม่ปล่อยให้เรียนจำผิดต่อไปใช้

7. การใช้ศัพท์นาฏศิลป์ในบางครั้งครูผู้สอนอาจเปลี่ยนใช้คำศัพท์ที่ฟังแล้วเข้าใจง่าย จำง่ายเพื่อให้นักเรียนเข้าใจง่ายและจำได้อย่างรวดเร็วและเมื่อนักเรียนจำได้แล้ว ครูจึงบอกให้ทราบถึงศัพท์ที่เรียกที่ถูกต้องตามหลักวิชานาฏศิลป์

8. ให้นักเรียนฝึกร้องเพลงประกอบการรำไปพร้อม ๆ กับการฝึกรำเพื่อให้นักเรียนสามารถร้องเพลงที่รำได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง เพื่อเวลาซ้อมรำด้วยตนเองก็สามารถรำได้อย่างถูกต้องตามเพลงและเป็นการปลูกฝังนิสัยการร้องเพลงไทย ให้นักเรียนเกิดความรัก เห็นคุณค่าและความสำคัญของเพลงไทยอีกได้ด้วย

9. การสอนรำแต่ละเพลง ทำรำที่สอนควรเป็นมาตรฐานแบบแผนเดียวกัน เพื่อให้นักเรียนที่ได้เรียนรุ่นต่อมาจะได้รำเหมือนกัน ทำให้ผู้เรียนไม่สับสน

10. เปรียบเทียบท่ารำ นำท่ารำที่คล้ายกันมาเปรียบเทียบทำให้อูเพื่อให้เห็นความแตกต่างของท่ารำและไม่ทำให้ผู้เรียนจำท่ารำปะปนสับสนกัน เพราะคิดว่าท่ารำเหมือนกัน เช่นการม้วนมือสลัดมือและคลายมือ

11. วิธีสาธิตโดยรำนำหน้าให้นักเรียนดู ครูผู้สอนควรรำนำหน้า 2 แบบ คือ

11.1 ครูรำนำหน้านักเรียน คือ ครูอยู่ด้านหน้าของนักเรียนและหันหลังให้นักเรียน นักเรียนจะมองเห็นด้านหลังของครูและรำตามครู

11.2 ครูรำต่อหน้าหรือรำประจันหน้า คือ ครูหันหน้าเจอกับนักเรียน แต่ครูจะรำสลับด้านกับนักเรียน เช่น ท่ารำจริงจับมือขวา ครูก็จับมือซ้ายหรือเรียกว่า ครูรำเป็นกระจกให้นักเรียนดูให้ถนัดและชัดเจน วิธีการนี้เป็นวิธีการสาธิตที่ดีเพราะขณะที่ครูสาธิตให้นักเรียนดูและรำ ตามครูสามารถมองเห็นท่ารำของนักเรียนและสามารถบอกหรือชี้แนะนักเรียนได้ขณะกำลังสาธิต

12. การจัดแถวขณะรำหรือตำแหน่งที่รำ ควรฝึกให้นักเรียนระวางเรื่อง ตำแหน่งที่อยู่ขณะรำไม่ว่าจะรำอยู่กับที่ หมุนตัวหรือวิ่งไปมา

13. การสอนแยกท่ารำให้เข้าใจทีละอย่าง เช่น ท่ารำบางท่าต้องปฏิบัติพร้อมกันทั้งมือและเท้า ครูอาจแยกสอนทีละอย่างโดยสอนให้ปฏิบัติส่วนมือจนคล่องแล้วจึงสอนให้ปฏิบัติส่วนเท้าและเมื่อคล่องแล้วจึงสอนทั้งมือและเท้ารวมกัน

14. การใช้เพลงประกอบการสอนแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

14.1 ยังไม่ใช้เพลง คือ ครูสาธิตท่ารำให้นักเรียนดูและให้นักเรียนรำตามครูบ่อย ๆ จนสามารถรำได้ ขั้นนี้ครูเป็นผู้ร้องเพลงเองและให้นักเรียนฝึกร้องพร้อมครูไปด้วย

14.2 เริ่มใช้เพลงบ้างเมื่อสอนท่ารำ หรือต่อท่ารำไปได้พอสมควรแล้ว ควรให้นักเรียนได้ฟังเพลงจากเทปบันทึกเสียงและฝึกร้องฝึกรำไปเรื่อย ๆ กับเพลงจริง

14.3 เมื่อสอนทำรำหรือต่อทำรำจบเพลงแล้ว ควรให้นักเรียนได้ฝึกรำตั้งแต่ต้นจนจบพร้อมเพลงจริงจากเทปบันทึกเสียงและอาจให้นักเรียนร้องเพลงควบคู่ไปกับ เพลงจากเทปบันทึกเสียงด้วย เพื่อให้นักเรียนร้องเพลงและรำประกอบเพลงได้ดียิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ หมายถึงการแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์มาถ่ายทอดความรู้สึกผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวร่างกายรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดลีลาที่อ่อนช้อยสวยงามและถูกต้อง

2.7 ความพึงพอใจ

2.7.1 ความหมายของความพึงพอใจ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ ไว้ดังนี้

พิสุทธา อารีราษฎร์ (2551, น. 178) ได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจไว้ว่า ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะความรู้สึกนั้นทำให้บุคคลเอาใจใส่ และอาจกระทำการบรรลุถึงความมุ่งหมายที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น ความพึงพอใจเป็นเรื่องของความรู้สึก ทศนคติ หรือระดับความชอบส่วนบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้น ว่าสามารถตอบสนองความต้องการหรือทำให้บรรลุจุดหมายนั้น ๆ ได้มากน้อยเพียงใด

ศุภศิริ โสมาเกตุ (2551, น. 49) ได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงาน หรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก ดังนั้น ความพึงพอใจในการเรียนจึงหมายถึง ความรู้สึกพอใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนและต้องดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ จนบรรลุผลสำเร็จ

สันติ บุญภิรมย์ (2557, น. 72) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่าหมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก ดังนั้น ความพึงพอใจในการเรียนรู้จึงหมายถึง ความรู้สึกพอใจชอบใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน และต้องดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ จนบรรลุผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวกต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์

2.7.2 องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ หรือเจตคติเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปได้ดี ซึ่งอาจเป็นวัตถุหรือสภาวะการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องโน้มน้าวจิตใจให้งานนั้นประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ฉลาด จันทรสุมบัตติ (2555, น. 92) กล่าวว่าสิ่งจูงใจที่ใช้เป็นเครื่องกระตุ้นเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ (Material Inducement) ได้แก่ เงินทอง สิ่งของ หรือ สภาวะทางกายที่มีให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และสิ่งจูงใจที่ไม่ใช่วัตถุ (Personal Nonmaterial Opportunities) เกียรติภูมิ การใช้สิทธิพิเศษมากกว่าคนอื่น
2. สภาพทางกายที่พึงปรารถนา (Desirable Physical Condition) หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสุขในการทำงาน เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกในสำนักงาน ความพร้อมของเครื่องมือ
3. ผลประโยชน์ทางอุดมคติ (Identical Benefaction) หมายถึง การสนองความต้องการในด้านความภาคภูมิใจที่ได้แสดงฝีมือ การแสดงความภักดีต่อองค์กรของตน
4. ความดึงดูดทางสังคม (Association Attractive) หมายถึง การมีความสัมพันธ์ของบุคคลในหน่วยงาน การอยู่ร่วมกัน ความมั่นคงทางสังคม จะเป็นหลักประกันในการทำงาน
5. การปรับทัศนคติและสภาพของงานให้เหมาะกับบุคคล (Opportunity of Enlarged Participation) คือ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงานจะทำให้เขาเป็นผู้มีความสำคัญในหน่วยงาน จะทำให้บุคคลมีกำลังใจในการทำงานนั้น

จุฑาพรรณรค์ ผดุงชีวิต(2559, น.79) กล่าวว่าเจตคติมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้น
2. องค์ประกอบด้านความรู้หรืออารมณ์ (Affective Tendency Component) ความรู้สึก ความไม่พอใจ ชอบ ไม่ชอบ
3. องค์ประกอบด้านแนวโน้มการกระทำ (Action Tendency Component) สรุปได้ว่า สิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดความพึงพอใจมีทั้งที่เป็นวัตถุและไม่เป็นวัตถุ สภาพที่ทางกายปรารถนาและสภาพทางสังคม

2.7.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ในการทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามผู้ปฏิบัติจะเกิดความพึงพอใจต่อกิจกรรมนั้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจในกิจกรรมที่มีอยู่ ได้มีนักการศึกษาได้เสนอแนะแนวคิดไว้ ดังนี้

Herzberg (1959, p. 113) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เป็นเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The Motivation Hygiene Theory ซึ่งสนับสนุนและขยายแนวความคิดของลำดับความต้องการของมนุษย์ ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 ปัจจัยคือ

1. ปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการงานซึ่งเป็นผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานและมีหน้าที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน โอกาสที่จะก้าวหน้าในอนาคต สถานะ ทางอาชีพ สถานะในการทำงาน เป็นต้น

Maslow (1970, pp. 66-70) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษ ได้เสนอทฤษฎีความต้องการตามลำดับ โดยมีสาระความต้องการตามลำดับโดยมีสาระสำคัญคือ มนุษย์จะมีความต้องการตลอดเวลา ไม่มีที่สิ้นสุดตราบใดที่ยังมีชีวิตอยู่และความต้องการของมนุษย์จะมีลักษณะเป็นลำดับขึ้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับ โดยมนุษย์จะเกิดความต้องการในระดับต้นก่อน เมื่อความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว มนุษย์จะเกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้นมา ซึ่งความต้องการของ มนุษย์จะเป็นตัวผลักดันให้มนุษย์ทำสิ่งต่าง ๆ ลงไปเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการขึ้น มาสโลว์ (Maslow) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ลำดับขั้นคือ

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) หมายถึง ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่มนุษย์จะขาดไม่ได้ ได้แก่ ความต้องการด้านสรีระ ความต้องการด้านปัจจัย 4 ความต้องการทางเพศ เป็นต้น

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) หมายถึง ความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกาย และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การได้รับความปลอดภัยจากสิ่งต่าง ๆ รอบด้าน

3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมและการยอมรับในสังคม ความเป็นมิตรและความรักจากเพื่อน

4. ความต้องการการยกย่องนับถือยอมรับ (Esteem Needs) หมายถึง ความต้องการที่จะมีชื่อเสียงเกียรติยศ ได้รับการเคารพยกย่องในสังคม ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับนับถือว่าเป็นคนมีค่า ยอมรับในความรู้ ความสามารถ

5. ความต้องการที่จะประจักษ์ในตัวเอง (Self-Actualization) หมายถึง ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จสมหวังในชีวิตที่อยากทำ อยากเป็นในสิ่งที่ตนหวังไว้ ฝันไว้ ได้ทำอะไรตามที่ ตนเองต้องการอยากทำ และมีความสุขกับสิ่งที่ตนเองต้องการทำ

ชวลิต ชูกำแหง (2553, น. 120) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของความพึงพอใจที่ต่างกัน 2 ลักษณะ ในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารหรือครูจะต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ คือ

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

2. ผลของการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยกิจกรรมอื่น ๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสมในที่สุดนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัล ซึ่งแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Rewards) และผลตอบแทนภายนอก (Extrinsic Rewards) โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับ นั่นคือ ความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำหนดความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริง และการรับรู้เรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมของ ผลตอบแทนที่รับรู้แล้วความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น

2.7.4 การวัดความพึงพอใจ

ชวลิต ชูกำแหง (2550, น. 112-116) อธิบายถึงการวัดจิตพิสัย สามารถทำได้หลายวิธีซึ่งวิธีที่นิยมทำในปัจจุบัน คือ

1. การสังเกต (Observation) สังเกตการณ์พูด การกระทำ การเขียนของนักเรียนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ครูต้องการวัด

2. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการพูดคุยกับนักเรียนในประเด็นที่ครูอยากรู้ซึ่งอาจเป็นทัศนคติของนักเรียน เพื่อนำสิ่งที่นักเรียนพูดออกมาแปลความหมายเกี่ยวกับลักษณะจิตพิสัยของนักเรียน

3. การใช้แบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นการสร้างเครื่องมือขึ้นมาเพื่อวัดทัศนคติ วัดความสนใจ วัดคุณธรรมจริยธรรม ถ้าเป็นการวัดทัศนคติวัดความสนใจ จะมีรูปแบบการวัด 3 รูปแบบ คือ แบบของลิเคิร์ท แบบเธอร์สโตน และแบบของออสกูด

โยธิน ศันสนยุทธ (2553, น. 66) ได้กล่าวว่า มาตราวัดความพึงพอใจ สามารถกระทำได้หลายวิธี ได้แก่

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้สอบถามจะต้องออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดี จึงจะทำให้ข้อมูลที่เป็นจริงได้

3. การสังเกตเป็นวิธีการวัดความพึงพอใจ โดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคล เป้าหมาย ไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กริยาท่าทาง วิธีนี้จะต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง การสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

ไพศาล วรคำ (2558, น. 251-259) กล่าวว่า แบบสอบถามเป็นเครื่องมือใช้ถามความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือใช้สอบถามพฤติกรรมการปฏิบัติ คุณลักษณะและบุคลิกภาพ โดยให้กลุ่มตัวอย่างเขียนตอบหรือเลือกคำตอบที่จัดไว้ให้

1. ประเภทของแบบสอบถาม

แบบสอบถามนั้นจำแนกได้หลายประเภทตามเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก ซึ่งในวิจัยครั้งนี้จะนำเสนอประเภทของแบบทดสอบโดยการจำแนกตามลักษณะของมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ในการวัดที่นำมาใช้ในการสร้างแบบสอบถามมีหลายลักษณะ ส่วนใหญ่ตั้งชื่อตามผู้คิดมาตรานั้นขึ้นมา ลักษณะของมาตราประมาณค่าที่นิยมใช้ในแบบสอบถามมีดังนี้

1.1 มาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scales) ส่วนใหญ่จะใช้ถามความรู้สึกหรือเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยให้ผู้ตอบเลือกระดับความรู้สึกจากมากไปหาน้อย เช่น “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” “เห็นด้วย” “ไม่แน่ใจ” “ไม่เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” โดยกำหนดคะแนนเป็น 5, 4, 3, 2 และ 1 สำหรับข้อความเชิงบวก (Positive Statements) เช่น อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ และกำหนดคะแนนเป็น 1, 2, 3, 4 และ 5 สำหรับข้อความเชิงลบ (Negative Statements) เช่น อาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้อยต่ำ เป็นต้น การแปลผลให้รวมคะแนนทั้งหมดของแบบวัด ถ้ามีคะแนนสูงแสดงว่ามีเจตคติต่อสิ่งนั้นในทางบวกสูง

ข้อบกพร่องที่สำคัญของมาตรวัดของลิเคิร์ต คือ คะแนนที่ให้ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นเพียงลำดับความคิดเห็น ไม่สามารถบอกได้ว่าอันดับความคิดเห็นที่ต่างกันมีระยะห่างกันเท่าใด เช่น “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ซึ่งมีคะแนนเป็น 5 กับ “เห็นด้วย” ที่มีคะแนนเป็น 4 สองระดับนี้มีคะแนนแตกต่างกันเป็น 1 แต่ระยะห่างนี้ไม่มีความหมายใดๆ ในเชิงปริมาณ ทราบเพียงแต่ว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” นั้นมากกว่า “เห็นด้วย” เท่านั้น

1.2 มาตรวัดของออสกู๊ด (Osgood Scales) หรือสเกลความแตกต่างทางความหมาย (Semantic Differential Scale) เป็นการใช้อำนาจคุณศัพท์ (Adjective) ที่มีความหมายตรงกันข้ามกันเป็นสองขั้ว (Bipolar) วัดเจตคติ เช่น ดี-เลว มิตร-ศัตรู ฉลาด-โง่ เป็นต้น ซึ่งคำคุณศัพท์ที่ใช้จะแบ่งออกได้เป็น 3 มิติด้วยกัน คือ

1.2.1 มิติประเมินค่า (Evaluation) เช่น ดี-เลว รัก-เกลียด ฉลาด-โง่ เป็นต้น

1.2.2 มิติศักยภาพ (Potency) เช่น แข็งแรง-อ่อนแอ ทนทาน-บอบบาง ใหญ่-เล็ก เป็นต้น

1.2.3 มิติกิจกรรม (Activity) เช่น กระฉับกระเฉง-เฉื่อยชา ร่าเริง-หงอยเหงา รวดเร็ว-เชื่องช้า เป็นต้น

แบบวัดเจตคติแบบใช้ความหมายของภาษา ปกติจะมีระดับความคิดเห็น 5-7 ระดับ โดยกำหนดค่า 0 เป็นระดับกลาง เช่น

0. การนึกทว่าร้าย เป็นสิ่งที่....

ดี | _____ | _____ | _____ | _____ | _____ | _____ | เลว
3 2 1 0 -1 -2 -3

00. ตึกแกเป็นสัตว์ที่น่า....

รัก | _____ | _____ | _____ | _____ | _____ | _____ |เกลียด
3 2 1 0 -1 -2 -3

1.3 มาตรฐานวัดของเทอร์สโตน (Thurstone Scales) เทอร์สโตนพยายามแก้ปัญหาช่วงห่างของคะแนนมาตรฐานวัดของลิเคิร์ตที่เป็นเพียงการจัดอันดับความคิดเห็น โดยพยายามทำให้ระยะห่างของความคิดเห็นนั้นเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน หรือวิธีการให้คะแนนแต่ละข้อที่ประกอบขึ้นมาเป็นมาตรฐานวัดนั้น แต่ละข้อความจะมีคะแนนที่มีช่วงห่างเท่ากัน มาตรฐานวัดของเทอร์สโตนจึงเป็นมาตรฐานวัดที่แต่ละข้อมีค่าประจำข้อ ซึ่งหาได้จากกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เป็นผู้กำหนด (Judges) ระดับความรู้สึกหรือเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความเข้มต่างกัน 11 ระดับคือเริ่มตั้งแต่ 1-11 คะแนน เจตคติของแต่ละคนคือ ค่าเฉลี่ยของค่าประจำข้อที่คนนั้นเลือก

1.4 มาตรฐานวัดของกัทท์แมน (Guttman Scales) เป็นวิธีวัดเจตคติที่มุ่งแก้ไขจุดอ่อนของมาตรฐานวัดของลิเคิร์ต และเทอร์สโตนเกี่ยวกับความหมายของคะแนน และความเป็นมิติเดียว มาตรฐานวัดของกัทท์แมนจะทำให้ผู้วิจัยทราบถึงแบบแผนการตอบของผู้ตอบ เนื่องจากมาตรฐานวัดนี้จะเรียงอันดับตามความเข้มข้นของความคิดเห็นแล้ว ยังมีการสะสมความเข้มข้นอย่างมีความหมาย เช่น มาตรฐานวัดอัตราการยอมรับทางสังคมของคนผิวขาวต่อคนผิวดำ อาจประกอบด้วยคำถาม แสดงการยอมรับทางสังคมดังต่อไปนี้

1.4.1 ยอมรับเป็นญาติ สมรสด้วยได้ ใช่ ไม่ใช่

1.4.2 ยอมรับให้เป็นสมาชิกของกลุ่มแบบเพื่อนสนิท ใช่ ไม่ใช่

1.4.3 ยอมรับที่จะให้อยู่อาศัยในเขตที่อยู่ชุมชน
เดียวกัน ใช่ ไม่ใช่

1.4.4 ยอมรับให้เข้าทำงานในอาชีพเดียวกัน ใช่ ไม่ใช่

1.4.5 ยอมรับเป็นคนชาติเดียวกัน ใช่ ไม่ใช่

1.4.6 ยอมรับเป็นผู้ท่องเที่ยว ใช่ ไม่ใช่

1.4.7 ไม่ยอมรับให้เข้ามาในประเทศเลย ใช่ ไม่ใช่

เป้าหมายที่สำคัญของมาตรวัดของกัทท์แมน คือ พยายามกำหนดแบบแผน การตอบของคะแนนรวมของผู้ตอบแต่ละคนว่า บุคคลที่ได้คะแนนรวมเท่ากัน มีแบบแผนการตอบอย่างไร ตั้งแต่บุคคลที่มีคะแนนรวมต่ำสุดไปจนถึงที่มีคะแนนรวมสูงสุด ซึ่งคะแนนรวมที่ได้จะมีลักษณะเป็นคะแนนสะสม เช่น จากตัวอย่างระดับการยอมรับมีคะแนนสะสมสูงจะเท่ากับ 6 และต่ำสุดเท่ากับ 0 (เลือกตอบ “ใช่” ในข้อ 7) ผู้ตอบที่ได้ 1 คะแนนก็คือผู้ตอบ “ใช่” ในข้อ 6 ข้ออื่นจะตอบ “ไม่ใช่” ทั้งหมด ผู้ที่ได้ 2 คะแนนนอกจากตอบ “ใช่” ในข้อ 6 แล้วก็จะตอบ “ใช่” ในข้อ 5 หรือข้ออื่นอีกหนึ่งข้อ (ยกเว้นข้อ 7 ที่เป็นนิเสธ) ซึ่งก็จะเป็นแบบแผนการตอบของแต่ละคน แต่โดยทั่วไปแล้วคนส่วนใหญ่ (ไม่ควรน้อยกว่าร้อยละ 90) จะมีแบบแผนการตอบที่เหมือนกัน ถ้าแบบแผนการตอบแตกต่างกันมากกว่าร้อยละ 10 ควรมีการปรับปรุงหรือสร้างใหม่ ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงสุด 6 คะแนนก็คือผู้ที่ยอมรับได้ทุกสถานภาพ ตั้งแต่ข้อ 1-6 เป็นต้น การสร้างแบบสอบถามลักษณะนี้จะรับประกันความเป็นมิติเดียวของแบบสอบถามได้

2. ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

ในการสร้างแบบสอบถามมีรายละเอียดของขั้นตอนในการสร้าง ดังต่อไปนี้

2.1 ระบุตัวแปรและกลุ่มประชากรที่จะศึกษา

2.2 กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรที่ต้องการวัด

2.3 ระบุวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งต้องพิจารณาถึงธรรมชาติของตัวแปรที่ศึกษา ธรรมชาติของกลุ่มประชากรเป้าหมาย และทรัพยากรที่มีอยู่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 เลือกรูปแบบของแบบสอบถามที่ต้องการ

2.5 ร่างคำถามที่ต้องการถาม โดยการวางโครงสร้างของแบบสอบถามคร่าว ๆ ให้ครอบคลุมตามประเด็นที่ต้องการถาม เขียนข้อคำถามและเรียงลำดับคำถามก่อนหลังให้เหมาะสม

2.6 นำเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านจิตวิทยา ด้านการวัดและประเมินผล หรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อความมั่นใจในข้อคำถามว่าสามารถวัดตัวแปรที่ต้องการศึกษาได้ เว้นแต่ผู้วิจัยจะมีความเชี่ยวชาญในการสร้างเครื่องมืออยู่แล้ว

2.7 ทดลองใช้แบบสอบถาม โดยอาจเริ่มการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในข้อคำถาม และเก็บข้อมูลอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นก็เขียนคำชี้แจงและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ ประมาณ 30-50 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และพิจารณาเวลาที่เหมาะสมในการตอบแบบสอบถาม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้เครื่องมือต้องเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แต่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

2.8 พิจารณาคัดเลือกหรือปรับปรุงแบบสอบถาม ในกรณีที่มีความเชื่อมั่นต่ำ โดยอาจมีการตัดข้อคำถามบางข้อ หรือเพิ่มข้อคำถามตามความเหมาะสม แต่ต้องคงข้อคำถามที่ครอบคลุมตามประเด็นที่ต้องการวัดหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา ปรับปรุงคำถามและกลุ่มตัวเลือกให้ชัดเจนเหมาะสม ปรับปรุงคำชี้แจง เขียนจุดมุ่งหมายของแบบสอบถาม ขอความร่วมมือในการตอบ ตลอดจนให้สัญญาต่าง ๆ ที่จะรักษาความลับของผู้ตอบ

2.9 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ มีจดหมายนำส่งและวิธีการส่งแบบสอบถามกลับคืน

3. เทคนิคการใช้แบบสอบถามให้มีประสิทธิภาพ

3.1 จัดทำแบบสอบถามให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสม ดูดี ดึงดูดใจให้อยากตอบ

3.2 ควรทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มที่อยู่ในกลุ่มประชากรเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างก่อนที่จะนำไปใช้จริง หากผู้ตอบประมาณ 5% ขึ้นไปตอบคำตอบที่เป็นกลาง เช่น ไม่แน่ใจ ไม่มีความเห็น อาจต้องปรับปรุงตัวคำถามใหม่ เพราะคำถามที่ใช้ อาจมีความคลุมเครือ หรือไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะค้นหาความจริงจากผู้ตอบ

3.3 ควรถามประเด็นที่เกี่ยวข้องในการวิจัยก่อนข้อมูลส่วนตัว หากข้อมูลส่วนตัวนั้นไม่ใช่ประเด็น

3.4 เวลาที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามไม่ควรเกิน 30 นาที เวลาที่เหมาะสมควรอยู่ระหว่าง 15-20 นาที ในการทดลองใช้ควรให้ผู้ตอบระบุเวลาเริ่มทำแบบสอบถามและเวลาที่ทำเสร็จด้วย เพื่อนำมากำหนดเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

3.5 ภาษาที่ใช้แบบสอบถามต้องเหมาะสมกับวัยวุฒิของผู้ตอบ

3.6 ถ้าแบบสอบถามมีรูปแบบการตอบหลายๆ รูปแบบในฉบับเดียวกัน ควรเลือกคำถามที่ใช้วิธีตอบเหมือนกันมาอยู่ด้วยกัน เพื่อง่ายและสะดวกในการตอบ จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ ตามแนวคิดของแฮร์โรว์ แบบมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scales) เป็นข้อคำถามเชิงบวก 5 ระดับ

2.8 บริบทของโรงเรียน

โรงเรียนนาสนาศึกษาเป็นสถานศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันโรงเรียนนาสนาศึกษที่ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 345 หมู่ 2 ต.วังสามหมอ อ.วังสามหมอ จ.อุดรธานี มีพื้นที่ทั้งหมด 20 ไร่

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุดารัตน์ บัวบุญ (2555, น 84) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ราวมาตรฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ(นาฏศิลป์) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติเรื่อง ราวมาตรฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 87.08/82.58 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมที่เน้นทักษะปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ก้องเกียรติ ใจเย็น (2558, น 102-105) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะปฏิบัติ นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ เรื่อง ราชูนางทรงเครื่อง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์เรื่อง ราชูนางทรงเครื่อง โรงเรียนนาข้าวิทาศม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.32/85.04 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 45.02 และหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 85.04 ซึ่งคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีทักษะปฏิบัติ นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ เรื่อง ราชูนางทรงเครื่อง มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการเรียนทักษะปฏิบัติ นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

รพีพงษ์ ศิริพลตัน (2558, น. 93-94) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะปฏิบัติประกอบวีดิทัศน์ เรื่อง การเล่นคีย์บอร์ดเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) ผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติประกอบวีดิทัศน์ โดยใช้รูปแบบการสอนปฏิบัติของเดวิส (Davies) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.37 S.D. เท่ากับ 0.16 2) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติเล่นคีย์บอร์ดประกอบวีดิทัศน์ มีคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 18.31 และ 19.27 ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติประกอบวีดิทัศน์

เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} เท่ากับ 4.59, S.D. เท่ากับ 0.15)

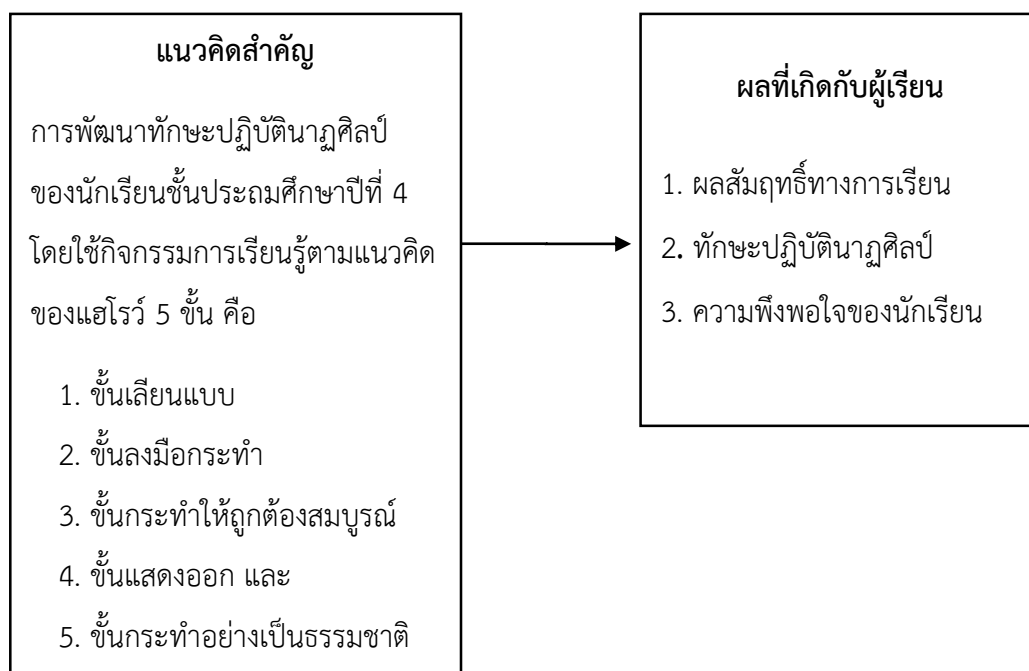
กนกภรณ์ เวียงคำ (2559, น. 89-90) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เรือมกะลาสำราญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ เรื่อง เรือมกะลาสำราญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพโดยรวมเท่ากับ 83.83/81.89 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 81.89 สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 38.00 สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมทักษะปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46

อุมาวี นาสมทอง (2559, น. 72-74) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ เรื่อง การประดิษฐ์ทำรำประกอบเพลงไทยสากล กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า 1) แผนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ เรื่อง การประดิษฐ์ทำรำประกอบเพลงไทยสากล มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.32/85.04 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความสามารถด้านทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์เรื่อง การประดิษฐ์ทำรำประกอบเพลงไทยสากล มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 87.67 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์ เฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากการศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะปฏิบัติได้หลากหลายลักษณะ รวมทั้งการประยุกต์ใช้ในสาระนาฏศิลป์ด้วย เพราะการเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติตามความสามารถ ความพอใจและความถนัด ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องสนองตอบด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนที่ตนชอบและถนัดที่จะปฏิบัติด้วยตัวผู้เรียนเองตามศักยภาพ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำและนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนตามทฤษฎี มาใช้แก้ปัญหา ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพร้อมทั้งพัฒนาทักษะทางนาฏศิลป์ของนักเรียนให้ดีขึ้น

2.10 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติ นาฏศิลป์ เรื่องราวมาตรฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติตามแนวคิดของแอร์โรว์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวความคิดการวิจัย